

UiO : Det juridiske fakultet

Offentlig vs privat aktør som vurderingsmoment: En gjennomgang av strl §276a og §276b. Komparativt med dansk rett.

Kandidatnummer: 520280

Leveringsfrist: 25.april 2015

Antall ord: 16591

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	3
1.1	Disposisjon.....	4
2	STRAFFELOVEN AV 1902 § 276A.....	5
2.1	Innledning - overgangen fra strl. §112 og §113.....	5
2.2	Internasjonal rettsutvikling	7
2.3	Revidering av lovverket	9
2.4	Redegjørelse av Straffelovens § 276a – simpel korrupsjon.....	10
2.4.1	1.ledd Litra a - Passiv korrupsjon.....	12
2.4.2	Litra b - Aktiv korrupsjon.....	13
2.4.3	Fellesvilkår	14
2.4.4	Sammenhengen mellom fordelsbegrepet og stillingsvilkåret.....	15
2.5	Utlbørighetsvurderingen	16
2.6	Momenter utlbørighetsvurdering	18
2.6.1	Offentlig tjenestemann eller privat aktør.....	18
2.6.2	«Ytelsens art og verdi»	20
2.6.3	Graden av åpenhet ved overføring.....	21
2.6.4	Partenes stilling og formålet med ytelsen.....	22
2.6.5	Forretningsinterne retningslinjer Interne bransjeregler / regler innad på kontoret.....	23
2.6.6	Fullbyrdelsestidspunktet.....	24
2.7	Grovhetsvurdering etter strl. § 276b	24
2.8	Momenter i grovhetsvurderingen strl. § 276b.....	25
2.8.1	«Av eller overfor en offentlig tjenestemann».....	25
2.8.2	«Ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag»	26
2.8.3	«Betydelig økonomisk fordel»	26
2.8.4	«Registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig regnskap».....	27
2.8.5	Strafferamme	27
3	ANALYSE AV RETTSPRAKSIS	28
3.1	RT 2011 s. 1495 Namsmannsaken	28
3.2	TSTRO-2008-38700 Sør-Trøndelag Tingrett 2008	29
3.3	LA-2007-149713 Agder Lagmannsrett 2007.....	31
3.4	LB-2009-149816 Borgarting Lagmannsrett 2009.....	32

3.5	TKONG-2010-75913 Kongsberg Tingrett 2010	33
3.6	LB-2007-177805 Borgarting Lagmannsrett 2007	34
3.7	LB-2008-28434 Borgarting Lagmannsrett 2008.....	35
3.8	LB-2009-164828 Borgarting Lagmannsrett 2009.....	36
3.9	Vurdering av domsanalyse.....	37
3.9.1	Gjøres det forskjell på privat og offentlig aktør?	38
3.9.2	Oppsummering	41
4	DEL 2: KOMPARATIV DEL.....	41
4.1	Konfrontasjon.....	41
4.2	Dansk korrupsjonslovgivning	42
4.2.1	Aktiv korrupsjon offentlige tjenestemenn	43
4.2.2	Straffeloven § 144	44
4.2.3	Korrupsjon begått av privat aktør.....	45
4.2.4	Vurderingen av fordelsbegrepet i dansk rett.....	47
4.3	Sammenligning norsk og dansk rett.....	47
4.3.1	Offentlige aktører	48
5	DE LEGE FERENDA.....	49
5.1	Veien fremover?.....	51
6	AVSLUTNING	52
7	LITTERATURLISTER.....	53
7.1	Bøker.....	53
7.2	Artikler.....	53
7.3	Lovhenvisninger.....	54
7.3.1	Norske lover	54
7.3.2	Utenlandske lover	54
7.3.3	Internasjonale konvensjoner	54
7.3.4	Forarbeider.....	55
7.3.5	Norske offentlige utredninger.....	55
7.4	Rettspraksis	55
7.4.1	Norske dommer	55
7.5	Utenlandske dommer	56
7.6	Diverse internettlenker	56
7.7	Rapporter.....	57

1 Innledning

Ordet korrupsjon kommer fra det latinske corruptio som betyr «fordervet tilstand» eller «forfall»¹. I 2003 ble korrupsjonslovgivning endret med en strafferamme på 10 år ved grov korrupsjon, og Norge har dermed de siste 12 årene hatt en av de strengeste korrupsjonslovgivningene i verden. Norge har opplevd korrupsjonsskandaler i store statseide selskaper som Telenor, Unibuss og Undervisningsbygg. I januar 2015² startet rettssaken med privateide selskapet Yara tiltalt for grov korrupsjon for flere millioner og en sentral politisjef mistenkt for korrupsjon, venter på at doms behandling, etter han slapp ut av varetekt i mai 2014.³ Det kan påstås at tilstanden i norsk næringsliv ikke er så problemfri som det er populært å se den som. Korrupsjon kan være vanskelig å oppdage, særlig ved internasjonale forretninger, og det kan være vanskelig å fastsette hvor grensene for korrupsjon går i det konkrete tilfelle.

I forarbeidene til korrupsjonsloven i straffeloven fra 1902 § 276a sies det at «arbeidet mot korrupsjon er høyt prioritert internasjonalt» Dette kan forklares med at det er en økende aksept for hvilke problemer korrupsjon kan føre med seg på det internasjonale⁴ såvel som den nasjonale arenaen. Grunner til å bekjempe korrupsjon er mange, derav å sikre viktige rettssikkerhetsprinsipper som likhet for loven og habilitet i forvaltningen. Korrupsjon utgjør en trussel mot menneskerettigheter og sosial rettferdighet, hindrer økonomisk utvikling og setter stengsler for lovlig konkurranse i næringslivet.⁵

I dagligtalen betegnes korrupsjon gjerne som bestikkelser i form av økonomiske ytelser gitt til en offentlig aktør, typisk politi eller tjenestemann i forvaltningen. Straffeloven har i midlertidig en vid definisjon på hva begrepet innebærer og dekker både aktiv og passiv korrupsjon i offentlig og privat sektor.⁶ Korrupsjon foretatt i utlandet av norske statsborgere er straffbart på samme vilkår.

¹ «Korrupsjon» wikipedia.no

² <http://www.nrk.no/norge/yara-saken-starter-i-dag-1.12130782>

³ <http://www.dagsavisen.no/innenriks/jensen-løslatt-fra-varetekt-1.282799>

⁴ Nou 2002:22 s.8

⁵ www.okokrim.no/korrupsjon

⁶ Andenæs (2008) s. 419

Den norske korrupsjonshjemmelen gir anvisning på en generell korrupsjons regel som er ment å ramme det offentlige og private næringslivet. Hensynet bak en slik lovutforming er at et vidt kjernebegrep i korrupsjon skal verne om en samlet del av kjerneinteresser som krav til habilitet, saklighet, konkurransedyktighet og likhet ved myndighetsutøvelse ⁷.

Transparency International er en ideell forening⁸ som kartlegger korrupsjon i en rekke land, basert på intervjuer med lokalbefolkning og deres subjektive opplevelser av korrupsjonsnivået⁹. I kåringen foretatt i 2014 kom Norge på en 5. plass og var nest nederst av de skandinaviske landene. Danmark kom på 1. plass i verden med minst korrupsjon - Sverige og Finland fulgte tett i tet.¹⁰

1.1 Disposisjon

Denne masteroppgaven skal omhandle vurderingsmomentet personlig eller offentlig aktør. Dette er et av vurderingsmomentene for om det foreligger korrupsjon. Momentet kommer inn både i utilbørighetsvurderingen og i grovhetsvurderingen av forholdet. I oppgaven vil jeg ta for meg utilbørighetsvurderingen i strl. § 276a samt grovhetsvurderingen i strl § 276b i et forsøk på å løfte frem momentet og drøfte dens bruk. Deretter følger en komparativ del med dansk rett samt et standpunkt de lege ferenda sluttvis. Vurderingen om korrupsjonen er foretatt av en privat eller offentlig aktør berører grunnleggende lovhensyn og er relevant å klarlegge da utilbørighetsvurderingen er ment å være tilpasningsdyktig og fleksibel til samfunnets holdninger.

Nærmere beskrevet vil jeg ta for meg primærstraffebudet og gå gjennom de forskjellige momentene i utilbørighetsvurderingen - støttet av forarbeider og juridisk litteratur. Så vil jeg ta for meg grovhetsvurderingen i §276b beskrevet gjennom lik rettskilder som primærbudet. Deretter forsøker jeg å løfte frem tendenser i rettspraksis ved behandling av offentlig og privat aktør og peke på likheter og forskjeller. Ved den komparative biten er formålet å drøfte forskjeller og likheter fra regelverket i Danmark på bakgrunn av at de ble kåret som det land i

⁷ Nou 2002:22 s.37

⁸ http://www.transparency.no/wp-content/uploads/sites/10/Vedtekter_for_TI_Norge_2008.pdf

⁹ <http://www.transparency.no/hva-gjor-ti-norge/informasjon/>

¹⁰ <https://www.transparency.org/cpi2014/results>

verden med minst korrupsjon. Sluttvis vil jeg i lyset av det komparative innslaget og domsanalysen forsøke å foreslå visse endringer i lovverket som kan bidra til økt rettssikkerhet og forutberegnelighet.

Oppgaven avgrenses som et utgangspunkt mot medvirkning og forsøk. Dette er strafferettslige temaer som støter opp mot hovedmannen og gjerningsinnholdet, og slik jeg ser det berøres ikke problemstillingen i tilstrekkelig grad av disse til at de får en naturlig plass i avhandlingen. Påvirkningshandel i strl. § 276 c faller av samme grunn utenfor oppgavens område. Utover en redegjørelse av den historiske oppbygningen faller anvendelse av internasjonale traktater og konvensjoner utenfor redegjørelsen. Relevante traktater er beskrevet i et forsøk på å sette oppgaven i kontekst, se straks under.

HOVEDDEL DEL 1

2 Straffeloven av 1902 § 276a

2.1 Innledning - overgangen fra strl. §112 og §113

Norge fikk revidert straffebestemmelse om korrupsjon i 2003 og Strl. § 276a ble vedtatt ved lov av 4. juli 2003 nr. 79¹¹. Denne lovendringen innebar forandringer på flere områder. En viktig endring var sammenfallet av straffbarheten for privat og offentlig aktør i den nye hjemmelen. I den tidligere straffeloven var det kun offentlig tjenestemenn som ble straffesanksjonert for korrupsjon etter § 112 og § 113.¹²

Mer nøyaktig beskrevet var det offentlige tjenstemenns godkjenning av fordeler som ble straffet av §§112 og 113, såkalt passiv korrupsjon.¹³ Gjerningsmannen som positivt tilbød fordeler i offentlig sektor i utenlandstjeneste eller som tjenestemann i mellomstatlige organisasjoner ble straffet etter § 128.

¹¹ Andenæs(2008) s. 419

¹² Nou 2002:04 pkt 9.8.1.

¹³ Nou 2002:22 s. 25

Den gamle straffeloven hadde ingen særskilt straffehjemmel for private aktører men ofte ble forholdet subsumert under økonomisk utroskap jf. strl. §§ 275-276.¹⁴ Hjemmelen vi har i dag hjemler både privat og offentlig aktør.

Det fremgår av forarbeidene til strl. §276a at et vesentlig hensyn bak lovgivningen er hensyn til det offentlige¹⁵. Forarbeidene fremhever at « under enhver omstendighet vil mottagelse av bestiktelser bli oppfattet av allmennheten dithen at uriktige tjenestehandlinger finner sted»¹⁶. Hensyn som habilitet og allmennpreventive hensyn er kjerneverdier bak korrupsjonsbegrepet, og knytter seg i stor grad til den offentlige aktøren. Det vil si at det er et vesentlig hensyn at korrupsjon ikke skjer grunnet tillit til offentlig sektor. Dette er et viktig av flere grunner, tvangsmyndighet som det offentlige representerer er følsom ovenfor befolkningen og beslutningstagere i offentlige organer treffer skjønnsmessige vedtak. Diverse kontrollorganer som for eksempel Riksrevisjonen og Sivilombudsmannen er avhengig av å opprettholde et høyt nivå av tillit fra befolkningen, for å kunne utføre jobben sin på en tilfredstillende og trygg måte. Da slike kjerneverdier knyttes opp mot offentlig aktør foreligger det i mange tilfeller en strengere lovanvendelse for disse. Jeg vil forsøke å få frem dette aspektet i oppgaven. For private aktører nevnes stort sett økonomiske hensyn som begrunnelse for at korrupsjon i privat sektor ikke skal skje.

Det foreligger forskjellige hensyn bak lovanvendelsen til offentlig og privat aktør, og de er siden 2003 samlet i samme hjemmel, da dette var behov for å dekke Europakonvensjoners krav(se straks under)¹⁷. Jeg vil forsøke å undersøke dette ved å gå systematisk til verks ved en gjennomgang av relevante rettskilder for å vurdere om dette ble en vellykket sammenslåing. Hjemlenes mange hensyn og brede vurderingstema er egnet til å skape forskjellige utfall i mange tilfeller, og det kan stilles spørsmål om dette kan utgjøre en trussel mot rettssikkerheten og rimeligheten ved straffebudet eller om det er en fleksibilitet som er nødvendig i lovverket.

¹⁴Ot.prp nr 78 2002-2003 s. 33

¹⁵Nou 2002:22 s.37

¹⁶Nou 2002:22 s. 37

¹⁷ Ot prp nr 78 (2002-2003) s. 28

2.2 Internasjonal rettsutvikling

Korrupsjonsinstituttene verden over har utviklet seg i forskjellig fart, og blitt til ved forskjellige prosesser.

Av vestlig korrupsjonslovgivning ble Foreign Corrupt Practises Act (FCPA)¹⁸ etablert allerede i 1977 i USA¹⁹. FCPA gjelder for amerikanske selskaper men kan i internasjonale saker men andre aktører innblandet være aktuell. Dette er på grunn av lovverkets utstrekning og fordi amerikanske myndigheter setter krav til selskapene. USA innehar stor sosial makt og derfor er det mange selskaper som ikke er amerikanske som velger å legge seg etter denne standarden, for å lettere oppnå handel med amerikanske selskaper. Selskapene forventes å etablere prosedyrer og løpende kontrollerer for å forhindre korrupsjon internt.²⁰ The Bribery Act er den britiske versjonen av tilnærmet lik korrupsjonslovgivning.²¹ Konvensjonen er utformet slik at den gjelder alle aktører og alle land som har en tilknytning til Stor Britannia.²² The Bribery Act har fått kritikk for at den er for streng og derfor innehar mulighet til å sette Stor-Britannia i en konkurransemessige ufordelaktig posisjon.

Utvikling av korrupsjonsinstituttet kom i gang på 1990-tallet i Europa og to konvensjoner ble ferdigstilt i 1998 og 1999. Europarådets strafferettslige konvensjon trådte i kraft 27.januar 1999²³ og OECD konvensjonen av 21.november 1997 ble ratifisert av Norge i 1998.²⁴

Felles for disse er at de oppstiller visse krav til hvordan nasjonal lovgivning skal bli utformet i kampen mot korrupsjon, og alle ratifiserende land må følge disse. Dette er et middel for å skape et samlet Europa mot korrupsjon. Det var disse handlingene som ledet til de første straffebestemmelsene om korrupsjon i strl. §§ 112 og 113.²⁵

Både OECD og Greco fungerer som overvåkningsorganer for sine respektive konvensjoner. Greco står for The Group of States against Corruption og ble opprettet i 1999 av Europarådet. Formålet til Greco er å overvåke de Europeiske statenes samarbeid med organisasjonens anti-

¹⁸ <http://www.investopedia.com/terms/f/foreign-corrupt-practices-act.asp>

¹⁹ Eva Joly (2004) s. 7

²⁰ justice.gov./criminal/fraud/fcpa

²¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Bribery_Act_2010Bribery Act

²² http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/23/pdfs/ukpgaen_20100023_en.pdf

²³ Andenæs (2008) s. 419

²⁴ NOU 2002:22 s.11

²⁵ Eva Joly (2004) s. 11

korupsjon standarder. Greco varsler hvis noe ikke samstemmer med standarder og slik kan korrekte lovendringer foretas nasjonalt. Organisasjonens formål er å forberede muligheten land har til å bekjempe korupsjon gjennom å evaluere på hvilken måte de handler ut i fra Europakonvensjonen.²⁶ OECD kan betegnes som et tilsvarende overvåkningsorgan og står for Organisasjonen for Økonomisk arbeid og utvikling. Organisasjonen utgjør et viktig forum for Europeiske industriland til å samarbeide om utviklingen i næringslivet.²⁷

Artikkel 1 i OECD konvensjonen fastslår at

"Hver av partene skal treffe de tiltak som er nødvendige for å kunne konstatere at det etter sitt lovverk er straffbart for enhver forsettlig å tilby, love, eller gi en urettmessig økonomisk eller ikke-økonomisk fordel, for å få en utenlandsk offentlig tjenestemann til å foreta eller unnlate å foreta handlinger i tjenesten slik at en kan få eller ta vare på oppdrag eller annen utilbørlig fordel i tilknytning til internasjonale forretningsforhold. Dette skal gjelde både direkte ytelser, og ytelser som blir gitt via en mellommann og omfatter både ytelser til tjenestemannen selv og til en tredjepart.» I følge artikkel 3 skal straffebestemmelsene fungere effektivt, proporsjonale avskrekkende²⁸.

I 1999 hevdet OECD at Norge ikke oppfylte kravet i artikkel 3 på grunn av at den øvre strafferammen i strl §128 på 1 år, med en foreldelsesfrist på 2 år.²⁹ OECD mente dette ikke var i harmoni med konvensjonens artikkel 6. Dette er på grunn av at påtalemyndigheten skal ha tilstrekkelig tid for etterforskning av kriminelle handlinger (korupsjonshandlinger i denne oppgaven)³⁰. Dette førte til at Norge måtte utvide virkeområdet i sin korupsjonshjemmel og har blitt til straffehjemmelen vi har i dag. Norge hadde fremtil denne lovendringen ingen generell bestemmelse som rammet korupsjon i privat sektor og var henvist til bestemmelser om utroskap i strl. §§ 275-276.³¹

²⁶http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/general/3.%20What%20is%20GRECO_en.asp

²⁷ https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/kort_om_oecd/id507107/

²⁸NOU 2002:22 s. 12

²⁹ NOU 2002:22 s.12

³⁰NOU 2002: 22 s. 13

³¹NOU 2002:22 s. 25

2.3 Revidering av lovverket

I år 2000 vurderte Straffelovrådet om straffeloven fremdeles var i samsvar med OECD-konvensjonen og Europarådets konvensjon. Rådet fikk i oppgave å foreslå de eventuelle endringer for å passe med konvensjonene. Resultatet av dette var en forhøyning av strafferammen på 3 år for simpel korrupsjon og en straffeskjerpelse ved grovt forhold på 10 år for å oppfylle OECDs krav, med en forlengelse av foreldelsesfristen på henholdsvis 5 og 10 år.

For at Norge skulle oppfylle krav satt i Europarådskonvensjonen var det nødvendig med forandringer i forhold til korrupsjon i det offentlige. Departementet mente at strl §§ 113 og 128 stred mot artikkel 2 og 3 i Europarådets Konvensjon. I de gamle korrupsjonslovene vedrørende offentlig aktør ble betegnelsen «tjenestemann» benyttet. I Lov om Statens Tjenestemenn av 1983 heter det i § 1 at definisjonen på en tjenestemann er arbeidstakere og oppdragstakere i statens tjeneste.³²

På dette tidspunktet stod det i de norske lovreglene at den offentlige tjenestemannen skulle opptre «urettmessig» og «pliktsridig». Dette måtte forandres i lovteksten.

Straffelovrådet fremsatt i sin vurdering at en utilbørlig fordel skulle være «straffbar selv om tjenestemannen ikke kunne ha handlet på annen måte innenfor rammen av gjeldende lov og regelverk, og selv om det må legges til grunn at tjenestemannen ville ha handlet på samme måte også uavhengig av bestikkelsen.» Straffelovrådet kommenterte at statene ikke har anledning til å ha tilleggsvilkår som at tjenestemannen må ha handlet pliktsridig for at det skal bli fastsatt korrupsjon.³³

Straffbarhet for korrupsjon hos private aktører ble også vurdert dithen at forandringer var nødvendig i forhold til Europarådskonvensjonen. Artikkel 7 og 8 ga påbud om særskilt strafferegulering av private aktører og gjorde det nødvendig å innføre en egen regel om dette i norsk rett.³⁴

³² Lov om Statens Tjenestemenn av 1983

³³ Ot.prp. 78 (2002-2003) s. 19-20

³⁴ Ot.prp. 78 (2002-2003) s. 21

Europarådskonvensjonen har på enkelte områder muligheter for at straffbare forhold ved offentlige sektor kan inneha strengere reaksjoner enn hva det gjør ved det private. Et eksempel er at det åpnes for at korruperte handlinger i den private sektor kun faller under handlinger foretatt i nærings-øyemed.³⁵ Korrupsjon som er fullbyrdet på grunn av en arbeidstakers posisjon i form av stilling, verv eller opp drag for en privatperson eller en ikke-statlig organisasjon (såkalte Non-governmental organisations), faller dermed utenfor konvensjonens rekke vidde.

Konvensjonen kan ved disse formuleringene etterlate inntrykk av at korrupsjon i det private markedet ikke er like straffverdig som korrupsjon i det offentlige. Norske regler går her lengre enn konvensjonen ved å knytte straffbarhetsvurderingen til utilbørligheten ved private aktører,, ikke til kravet om det er foretatt i nærings-øyemed. Det er et samfunnspolitisk mål å være en av de best på korrupsjonslovgivning og gi sterke verktøy mot korrupsjon på nasjonal og internasjonal arena.³⁶

Alle land som har ratifisert disse konvensjoner har utformet sine korrupsjonslover utifra samme utgangspunkt og krav. Utførelsen av lovene har i midlertidig blitt forskjellig - og resultatene av gjennomførelsen har vist seg å gi forskjellige resultater . Dette kan det være flere grunner til. Det kan foreligge mørke tall ved statistisk forskning, sosiale og samfunnsmessige forskjeller i hva lovgiver fra land til land oppfatter som nedre grense for korrupsjon eller for eksempel forskjellige holdninger til hvor grensen for kameratskap og vennlige forbindelser trekkes.

Konvensjonene er toneangivende for hvordan norsk rett skal se ut og eventuelle forandringer i konvensjonene må Norge føye seg etter.

2.4 Redegjørelse av Straffelovens § 276a – simpel korrupsjon

Jeg vil i det følgende forsøke å analysere straffebudet i straffeloven av 1902 § 276a. Jeg vil først ta for meg begrepene aktiv og passiv korrupsjon. Deretter vil jeg ta for meg fellesvilkårene i hjemlen, og så gå inn på utilbørlighetsvurderingen. Momentet offentlig og privat aktør vil bli behandlet som det første momentet da ordlyden av oppgaven gjør dette naturlig.

³⁵ Ot.prp. nr 78 (2002-2003) s. 33

³⁶ Ot prp. nr 78(2002-2003) s. 33

Strl. § 276a klassifiseres som et handlingsdelikt, nærmere presisert et atferdsdelikt.³⁷ Et atferdsdelikt er en hjemmel som tar sikte på å gjøre selve *handlingen* straffbar, uten hensyn til om følgen av handlingen er straffbar. Det er altså ikke et krav om å rent faktisk motta en utilbørlig fordel. Det straffverdige forhold oppstår allerede på tidspunktet når noen har forsett i å påvirke noen til å motta en utilbørlig fordel eller at man gir inntrykk av at en utilbørlig fordel « må til» for å gjennomføre en bestemt handling.

Skyldkravet i straffehjemmelen er som i alminnelig strafferett, forsett. jf strl § 40. Graden av forsett som kreves er med andre ord alminnelig forsett eller sannsynlighetsforsett. Dette betyr at det skal foreligge en høy sannsynlighet for at gjerningsbeskrivelsen blir oppfylt ved vedkommende sin handling, og personen skjønner eller burde skjønt dette ut ifra sine personlige forutsetninger.³⁸ I forarbeidene er det vurdert om grov uaktsomhet skal være straffbart og kommet frem til at det kun er alminnelig forsett som faller innenfor hjemlen.³⁹

Straffebudet lyder slik:

For Korrupsjon straffes den som

a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag, eller

b) gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet. Straffen for korrupsjon er bøter eller fengsel inntil 3 år. Medvirkning på samme måte.⁴⁰

Hjemlen er utformet slik at det må være en fysisk person som mottar eller tilbyr fordelene. Dette er på grunn av vilkåret «i anledning stilling, verv eller oppdrag». Her foreligger et tilknytingskrav om at den utilbørlige fordelene må ha blitt ytet på grunn av persons ansettelsesforhold være seg om det er et midlertidig eller permanent forhold. Som et uttrykk for et vidt korrupsjonsvern kreves det ikke at fordelene knyttes til utøvelse i en bestemt sak. Utover dette

³⁷Eskeland (2013) s. 200

³⁸ Eskeland (2013) s. 292

³⁹Ot.prp nr 78 (2002-2003) s. 36

⁴⁰ Straffeloven av 1905 §376a

kan gjerningspersonen være hvem som helst fra offentlig medarbeider til sjef for et stort privat firma (forutsatt at ytelsen ikke er gitt som privatperson).⁴¹

Lovgiver skiller mellom passiv og aktiv korrupsjon og jeg vil i det følgende behandle de hver for seg.

2.4.1 1.ledd Litra a - Passiv korrupsjon

Ved passiv korrupsjon er gjerningsmannen den som mottar ytelsen. Dette kan han/hun gjøre gjennom å indirekte kreve en ytelse eller ved å motta eller akseptere en ytelse ved tilbud.

2.4.1.1 «krever»

Dette vilkåret er ment å ramme den som forsøker å utnytte sin stilling for å motta en fordel fra en part. Denne parten oppleves typisk presset når dette vilkåret benyttes. Et eksempel på en presset part kan være en deltager i en anbudskonkurranse hvor flere kandidater konkurrerer om å få et oppdrag. At parten føler seg forpliktet til å yte en form for bidrag for å bli vurdert i anbudskonkurransen kan skape grunnlag for å hevde korrupsjon. Kravet behøver ikke være framsatt på en aktiv måte, det er nok at det indirekte kommer frem at det skal en utilbørlig fordel til for å at parten skal oppnå det ønskelige. En vurdering av omgivelser og omstendigheter forøvrig utgjør en del av det totale inntrykket at stillingshaveren ønsker noe mer. Et eksempel på en indirekte anmodning kan være å uttale «ser best at x skjer». Dette kan i visse tilfeller være nok for å si at man «krever» noe.⁴²

2.4.1.2 «for seg eller andre»

Det kan bli bedømt som korrupsjon selvom fordelene er ment å komme andre enn den passive bestikkeren til gode.⁴³ Om ytelsen settes inn på en bankkonto som disponeres av et firma, eller gis til en nær bekjent eller slektning av den passive bestikker er dette fortsatt straffbart etter dette vilkåret.

2.4.1.3 «mottar» eller «aksepterer et tilbud»

Utgangspunktet i disse vilkår er at det er likegyldig hvem som tar initiativ til mottagelsen av fordelene, det essensielle er at en fordel blir mottatt. Dette er også praktisk i de tilfeller det ikke

⁴¹Andenæs (2008) s. 421

⁴²Matningsdal (2015) note 2273

⁴³Ot.prp (2002-2003) s. 53

lar seg bevise om det forelå en avtale om utilbørlig fordel på forhånd. Det må likevel innrømmes et tidsrom for mottager til å opplyse sin arbeidsgiver eller øvrige ansvarlige om bestikkelsen etter mottagelsen. Her spiller øvrige omstendigheter inn på vurderingen av hvilket tidsrom som er naturlig å regne med. Et eksempel kan være en eiendomsmegler som får en kasse med vin fra en byder. Tidsrommet for å anse bestikkelsen som ikke mottatt blir da ganske kort på grunn av budrundens preg av tidspres. Eiendomsmegler anses ikke for å ha mottatt en bestikkelse hvis han varsler arbeidsgiver, eller vinkassen blir sendt tilbake.⁴⁴

Akseptere er det samme som å godkjenne et tilbud, gjennom direkte eller konkludent atferd. Begrepet «tilbud» har selvstendig betydning med hensyn til tidsperspektivet for bestikklser. Det foreligger tilfeller hvor den aktive bestikker tilbyr en fordel som kan nytes om en stund, for eksempel arbeidsgiver lover en fordel i en jobbsøkerprosess som skjer om 4 mnd. Det er like fullt et tilbud som foreligger, selvom det er planlagt å skje frem i tid. I dette eksempelet handlingen er den aktive bestikker skyldig ved tilbudet av fordelen jf litra b, mens den passive bestikker som mottar tilbudet er skyldig når aksepten har kommet frem til motparten.

2.4.2 Litra b - Aktiv korrupsjon

Aktiv korrupsjon er når gjerningsmannen av eget initiativ gir eller tilbyr en utilbørlig fordel til en annen person.

2.4.2.1 «gir eller tilbyr»

Disse alternativ er motstykket til «motta» i litra a, og gjelder for den aktive bestikker. Det er ikke et krav om forventet motytelse eller at fordelen faktisk skal ha påvirket mottageren. Det er tilstrekkelig å ha forsøkt å påvirke noen ved for eksempel å ha avgitt et muntlig tilbud eller sendt avgårde en gave i posten. I prinsippet kan et tilbud om bestikkelse som aldri kommer frem til mottager oppfylle vilkåret. Det er heller ikke et krav om å følge opp tilbudet, en enkelt fremsettelse av tilbud er tilstrekkelig, forutsatt at det var dette tilbyder faktisk mente med

⁴⁴Matningsdal (2015)note 2274

fremstøtet eller det var egnet til å bli oppfattet som.⁴⁵ Vilkåret er ment å favne bredt, og sender et signal til befolkningen for øvrig at korrupsjon er et alvorlig straffebrudd.

Det faktum at det ikke er et vilkår at fordelen skal ha påvirket mottageren kan skape krevende problemstillinger og gråsoner. Det er vanskelig å fastsette nøyaktig hva som motiverer en aktør til å handle slik han gjør.⁴⁶ Om en blomsterbukett blir sendt til en beslutningstaker i det offentlige er det ikke sikkert dette har utslag når vedtaket skal treffes. Men det kan tenkes at aktøren husker på yteren med et særlig positivt fortegn ved senere anledning. Rettspraksisen er rik på dette området, og det er understreket i forarbeider at smøring ikke er tillatt⁴⁷. Det er likevel lov å opprettholde et godt forhold til sine forretningsforbindelser (se Ruter-saken under) og grensen til kundepleie kan være vag i flere tilfeller. Vurderingene kan variere fra om det er lovlig å kunne spandere middag på noen i det offentlige til om ekstravagante show og bortgivelse materielle goder er lovlig kundepleie i det private. Spørsmålet om et tilbud har utgjort grunnlaget for en bestemmelse er et moment i utilbørlighetsvurderingen, og viser hvor mye omstendighetene rundt ytelsen influerer om det fremstår som rimelig eller ikke å motta en fordel. Forarbeidene fremhever at fordeler som mottas i forbindelse med jobb som et «naturlig uttrykk for anerkjennelse av godt arbeid» eller «vanlig representasjon» som en vinflaske sendt over fra en advokat til kontorpersonalet ved en tingrett er å anse som lovlige fordeler⁴⁸ Dette gjelder ikke bare vedtak som krever skjønn men også strengt lovbundne vedtak.⁴⁹

Ved en gjennomført korrupsjonshandling med to aktører blir tilbydereren av fordelen dømt for aktiv korrupsjon og mottaker av fordelen dømt for passiv korrupsjon etter samme straffehjemmel.

2.4.3 Fellesvilkår

« I anledning stilling, verv eller oppdrag»

Det foreligger felles vilkår for begge type aktører. Gjerningsmannen må være i en posisjon som loven kaller «stilling, verv eller oppdrag». Dette vilkåret er ment å være tvetydig og der-

⁴⁵Matningsdal (2015) note 2283

⁴⁶ Andenæs (2008) s. 424

⁴⁷Ot prp 78(2002-2003) s. 57

⁴⁸Ot.prp nr 78 (2002-2003) s. 55

⁴⁹Andenæs (2008) s. 421

med favne vidt og alle tenkelige stillinger, verv eller oppdrag uansett sektor og bransjeområde, offentlig eller privat omfattes.⁵⁰ En utilbørlig fordel må bli tilbudt til en som innehar en stilling, verv eller oppdrag. Det er stillingen som gjør at fordelene således er utilbørlig og at han ikke skal motta den.

Med «stilling»⁵¹ må det etter en naturlig språklig tolking forstås vanlig tjeneste og arbeidsforhold. Nærmere betyr dette en arbeidsplass med arbeidsoppgaver, utbetalt lønn og arbeidskontrakt.

«Verv» betyr styreverv eller andre tillitsverv som en person er valgt til, eller eksempelvis verv i en studentforening eller i et politisk parti.⁵²

«oppdrag» henspeiler seg på kortvarige eller langvarig oppdrag man kan påta seg for en arbeidsgiver, som for eksempel freelancer. Et oppdrag kan også utføres i et enkeltmannsforetak eller som ledd i en utførelse av arbeid for en ansatt.⁵³ Foreligger et forhold slik at en person kun utgir seg for å inneha en stilling, dømmes det ikke etter denne hjemlen, men etter bedrageri.⁵⁴

2.4.4 Sammenhengen mellom fordelsbegrepet og stillingsvilkåret

Hvem kan bestikkes?

2.4.4.1 *Krav om tilknytning*

I hjemmelen heter det at den utilbørlige fordel må være mottatt «i anledning av» gjerningsmannens posisjon i stilling, verv eller oppdrag. Dette er et krav om årsakssammenheng.⁵⁵ Årsakssammenheng kan forklares som at fenomen X gjennom handling A skaper fenomen Y. Det må altså være noe som knytter fordelene som blir ytet med posisjonen gjerningsmannen er i. Foreligger det ikke årsakssammenheng mellom ytelsen og stillingen er ikke kravet om «stilling, verv eller oppdrag» oppfylt og straffehjemmelen kan ikke benyttes.

⁵⁰ Ot prp nr 78 (2002-2003) s. 53

⁵¹ Matningsdal(2015) note 2279

⁵² Ot.prp nr 78 (2002-2003) s. 54

⁵³ Ot.prp nr 78 (2002-2003) s. 54

⁵⁴ Stordrange (2007) s. 101

⁵⁵ Andenæs(2008) s. 421

2.5 Utilbørighetsvurderingen

En utilbørlig fordel kan først og fremst beskrives som å være en rettslig standard⁵⁶ For å få en grundig forståelse av hva en utilbørlig fordel innebærer og hvordan utilbørighetsvurderingen foretas av lovanvendere er det nødvendig med en forklaring av begrepet.

Å benytte seg av rettslige standarder er en teknikk lovgiver bruker for å sikre et dynamisk og tilpasningsdyktig regelverk. Dette er praktisk for lovgiver⁵⁷, de rettslige standardene kan forandre innhold i takt med samfunnsutviklingen, noe som vil påvirke hvordan domstolene og andre rettsanvendere oppfatter begrepet.⁵⁸ En rettslig standard blir formet typisk av etiske og samfunnsmessige normer i samtiden.⁵⁹ Dette innebærer at noe som anses som en utilbørlig fordel for 10 år siden ikke behøver å gjøre det i dag. Et eksempel er ordet «utuktig». Det er lett å se for seg at samfunnets holdning til hva som innebærer utuktig oppførsel er annerledes for bare 10 år siden enn den er i dag mye på grunn av medier og teknologi som gir oss direkte innsyn i andres personlige liv. Ved rettslige standarder har lovverket anledning til å utvikle seg i takt med samfunnsforholdene og lovverket gjøres dermed tilpasningsdyktig.

Videre legger lovgiver ansvaret for å utforme grensene for den rettslige standarden til domstolene. Det er gjennom rettspraksis at meningsinnholdet blir fastsatt, og det er her grensen for en lovlig og ulovlig fordel blir trukket.

Den iboende kvaliteten til rettslig standard er altså dens foranderlighet og fleksibilitet. Dette kan i midlertidig føre med seg at vanskeligheter med å beregne begrepet sitt nedslagsfelt, og vurderingene av hva som ligger i en utilbørlig fordel kan variere fra sak til sak. Dette kan på strafferettens område i flere tilfeller støte an på det absolutte prinsipp legalitetsprinsippet.

Etter GrL § 96⁶⁰ heter det at ingen kan straffes uten lov og dom.⁶¹ Dette utgjør legalitetsprinsippet og er et absolutt krav om hjemmel i lov for å gripe inn i borgernes rettssfære. Legali-

⁵⁶Nou 2002:22 s.7

⁵⁷ Andenæs (2005) s. 123

⁵⁸<https://snl.no/.search?query=rettslig+standard&x=0&y=0>

⁵⁹ Eckhoff (2001) s. 61

⁶⁰ Noregs Grunnlov av 1814

tetsprinsippet er et grunnleggende prinsipp duftet på demokratihensyn og rettsikkerhet. Det er flere underordnede krav legalitetsprinsippet er ment å verne om. I forhold til utilbørighetskravet er det hensynet til presisjon i lovteksten legalitetsprinsippet oppstiller. RT 2005 s. 1628 illustrerer problemstillingen nærmere. Spørsmålet som ble reist var om et spesielt trykt skrift kunne sies å falle under straffbare området for utgivelse av pornografi, og i denne forlengelsen ble det drøftet hva som kan legge i den rettslige standarden «støtende». Det ble uttrykt i avsnitt 16 i dommen at «rettslige standarder som grunnlag for straffereaksjoner ikke er uproblematisk på bakgrunn av de hensyn som ligger til grunn for lovkravet i Grunnloven § 96»⁶². Konsekvensene ved at dommere tar seg friheter ved rettslige standard er at det går på akkord med legalitetsprinsippet og dommen i ytterste fall kan bli kjent ugyldig. Men rettslige standarder er også et verktøy for å unngå å kriminalisere forhold som man ikke mener er straffverdige, og kan slikt sett bidra til å styrke rettsikkerheten.⁶³

I det følgende vil det komme en forklaring på momentene listet opp i strl. § 276 a. Av lovteksten fremkommer det betegnelsen « bla » før momentene som gir indikator på at listen ikke er uttømmende og at andre momenter kan være relevante i en konkret sak. Momentene listet opp i hjemmelen kan likevel sees som et uttrykk for momenter domstoler og retts anvender, *oftest* ser til ved vurderingen.

Momenter i vurderingen

Det fremgår av forarbeidene at det ikke er tilstrekkelig at forholdet er kritikkverdig. Det som søkes å kriminaliseres er tilfeller hvor aktør i offentlig eller privat sektor har opptrådt klart klanderverdig, ut ifra omstendighetene på tidspunktet for gjerningsutførelsen.⁶⁴ Av en naturlig språklig forståelse må klanderverdig forstås slik at det foreligger en sterk grad av fordømmelse, samt at handlingen utføres under omstendigheter en normal avsendig person ville tatt avstand fra. I forarbeidene⁶⁵ løftes det frem at Transparency International Norge støttet forslaget om en generell straffebestemmelse mot korrupsjon. Organisasjonen reagerte i midlertidig

⁶¹ Andenæs (2005) s. 104

⁶² RT 2005 s. 1620 avsnitt 16

⁶³ Dalseide (2008) s. 201

⁶⁴ Ot.prp. nr 78 (2002-2003) s.34

⁶⁵ Ot.prp. nr 78 (2002-2003) s. 31

på signalene fra Straffelovrådet om at det må kreves en «ganske sterk fordømmelse» av en handling for at den skal kunne vurderes som utilbørlig og mener at terskelen for det utilbørlige må være lavere enn dette.

Det er mange versjoner av hva som kan klassifiseres som et utilbørlig forhold. En økonomisk beskjeden gave kan ved de rette omstendigheter bli vurdert som en utilbørlig fordel, på lik linje som en blomsterbukett som blir gitt rett til dommeren rett før han skal foreta sitt valg. Gaver av høy økonomisk verdi kan på den annen side bli godsett innen det private næringslivet. På grunn av tidspunktet blomsten ble gitt på kan ytelsen bli vurdert som utilbørlig ved det første tilfelle ⁶⁶ og fordi internasjonale selskapene har sedvane for å gi fine gaver ved avtaleinngåelse kan det regnes som en tilbørlig ytelse i eksempel nr 2.

Foreligger det en lav grad av synlighet ved en transaksjon men det økonomiske beløpet er lavt er dette et eksempel på to momenter som veies mot hverandre i en utilbørlighetsvurdering .

Jeg vil i det følgende forsøke å redegjøre for de hyppigst vurderte momentene i denne vurderingen, uten at listen på noen som helst måte er uttømmende. Momenter i den sammenheng vil være formålet med ytelsen, ytelsens art og verdi, hvilken grad av åpenhet som foreligger, hvilket regelsett som eksisterer i bedriften eller bransjen, om forholdet gjelder offentlige tjenestemenn eller privat næringsliv, og også ellers hvilken posisjon henholdsvis giver og mot-taker til ytelsen har. ⁶⁷

2.6 Momenter utilbørlighetsvurdering

2.6.1 Offentlig tjenestemann eller privat aktør

Det er ingen steder i lovverket definert utførlig og nøyaktig hva som menes med offentlig tjenestemann . En viss veiledning kan tjenestemannsloven § 1 gi som nevnt ovenfor: « arbeidstakere tilsatt i statens tjeneste»⁶⁸ I et obiter dictum avsagt i RT 1983 s. 868⁶⁹ uttalte Høy-

⁶⁶Dalseide (2008) s. 203-204

⁶⁷ NOU 2002:22 s.38

⁶⁸ Lov om Statens Tjenestemenn av 1983 §1

esterett at en offentlig tjenestemann er en person som utøver myndighet i det offentlige, derav stat eller kommune. Forarbeidene til strl. §276a tar ikke stilling hva offentlig tjenestemann innebærer. Det er derfor nærliggende å anta at det har det samme betydningen som i de forutgående straffelovene §112 og 113.

Privat aktør kan defineres som arbeidstaker i en bedrift hvis interesser ikke er offentlig, uansett lengde på arbeidsutførelsen.⁷⁰ Alt fra sjefer, mellomledere og medarbeidere som søker å påvirke noen i utilbørlig retning oppfyller definisjonen til privat aktør.

Hvorvidt en aktør er av det private eller offentlige næringsliv vurderer dommere som et moment i utilbørlighetsvurderingen.

Forarbeider innrømmer at det er en viss forskjell i bedømmelse ved offentlige forhold og private aktører. Forskjellene regnes imidlertid ikke som så store, men det er grunnlag for at kravene til det offentlige skal anses strengere enn kravene til det private. Dette kan forklares ut ifra den historiske oppbygningen til korrupsjonshjemmelen, og at det var den offentlige aktøren man i utgangspunktet søkte å straffedømme.⁷¹

Forarbeidene fokuserer på hva en offentlig tjenestemann kan motta av fordeler og uttaler at «Generelt må det legges til grunn at offentlige tjenestemenn må finne seg i å være underlagt en strengere norm enn personer som arbeider i privat virksomhet.»⁷²

I offentlig sektor vil tjenestemannsloven⁷³ § 20 kunne gi en viss veiledning. Bestemmelsen forbyr en embets- eller tjenestemann å motta gaver eller fordeler som er ment eller egnet til å svekke hans kjønn ved arbeidsoppgaver . Departementet uttaler at utilbørlighetsvurderingen under konkrete sammenhenger ikke nødvendigvis viser seg like streng som normen i tjenestemannsloven§ 20. Det kan være vanskelig å avgjøre i tilfeller at offentlig tjenestemannen har gått imot sin pålagte plikt i tilfeller hvor tjenestemannen treffer vedtak innen forvaltningens frie skjønn. Å ta hensyn til et utenforliggende forhold ville i et slikt tilfelle være ulov-

⁶⁹ RT 1983 s.868

⁷⁰ Stordrange (2007) s. 101

⁷¹NOU 2002:22 s. 42

⁷² Ot.prp. nr 78 (2002-2003) s. 56

⁷³ Lov om Statens tjenestemenn 1983

lig.⁷⁴ Forarbeidene fokuserer i det hele tatt lite på hva som skal vektlegges når det foreligger en privat aktør. Dette kan gi inntrykket av at offentlig tjenestemann er mer viktig som moment i utilbørighetsvurderingen.

2.6.2 «Ytelsens art og verdi»

Ytelsen som gjerningsmannen mottar eller tilbyr blir betegnet som en «fordel». Fordelens art og verdi kan ha en hel del å si i utilbørighetsvurderingen, særlig hvis ytelsen fremstår som ekstraordinær eller stor. Det kan effektivt skape argumenter for at korrupsjon foreligger om ytterligere momenter er oppfylt. Det er ikke et krav at fordelene må ha selvstendig materiell verdi det, men er i praksis ofte det.⁷⁵ Er i midlertidig ytelsen av økonomisk verdi, er en stor del av ytelsens vurdering hvor høyt det pengemessige beløpet er. Ved første øyekast kan det virke som at loven kun søker å straffe økonomiske utilbørlige fordeler. Dette er ikke tilfelle og seksuelle tjenester, fortrinn i en jobbsøkerprosess hvor du selv har en stilling, medlemskap i en eksklusiv golfklubb, sosiale ytelser eller god omtale i media kan være slike fordeler⁷⁶. Hva som utgjør en utilbørlig fordel kan være forskjellig fra bedrift til bedrift, og fra forskjellige etater.⁷⁷

*Dom fra lagmannsretten: Ullevål-saken*⁷⁸

Eiendomssjef for Ullevål Sykehus hadde mottatt en jakttur til Finland til verdi 9500 kroner og en golfreise til Spania til verdi 11 5000 kroner fra to av sykehusets leverandører samt et beløp på tilsammen 180 000 kroner.⁷⁹ Han ble dømt etter å ha mottatt byggevarer og møbler for over 700 000. dette forholdet ble bedømt som utroskap, da mottagelsen skjedde før lovendring i 2003. A holdt turen skjult for sin arbeidsgiver.⁸⁰

Dommer sier det er lovgivers hensikt at terskelen ikke må legges for høyt, det er lovgivers fordel å straffe fordeler som strider mot den alminnelige rettsfølesen, og hva den alminnelige person ville reagert på. I den andre enden av skalaen er det da ikke nødvendig å straffe for

⁷⁴ NOU 2002:22 s. 41

⁷⁵ Ot.prp. nr 78 (2002-2003) s. 54

⁷⁶ Andenæs (2008)s. 421

⁷⁷ Stoltenberg, Shea (2007) s. 78

⁷⁸ lovdata.no LB-2009-35191

⁷⁹ Korrupsjonsdommer 2003-2014 Ullevål-saken

⁸⁰ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2012 Ullevål-saken

mindre betydelige fordeler, som man ikke ønsker å kriminalisere. Lagmannsretten pekte på at reisene var verdt betydelige mer enn mindre verdifulle gaver i arbeidsøyemed som en flaske vin eller en blomsterbukett.

Personene som leverte ytelsene erkjente at det var i påvirkningsøyemed for å få oppdrag fra Ullevål sykehus og dommeren fant det klart at vilkårene til utilbørighetsvurderingene var oppfylt. Fordelen ble gitt til han i anledning hans stilling, ytelsene stred mot sykehusets interne retningsregler, og det økonomiske beløpet var såpass høyt at det oppfylte kravet til grovt. Eiendomssjefen ble dømt for grov korrupsjon og fikk en fengselsstraff 1 år og 9 mnd, og inn-dragning av 600 000 kroner.

Denne dommen var en av de første som fastsatte hvor grensen for utilbørighetsgrensen går ved å prøve innholdet av begrepet «utilbørlig fordel». Dommen viser at påvirkningsmomentet er relevant, men at også andre omstendigheter kan være utslagsgivende. At det var en høy økonomisk verdi på gavene kombinert med hans offentlige stilling høyt opp hadde tung vekt i utilbørighetsvurderingen. Dommen er relevant i dag og har vært toneangivende for praksis frem til i dag.

2.6.3 Graden av åpenhet ved overføring

Dette momentet kan sette en fordel i vidt forskjellig lys avhengig av i hvilken grad det har foreligget åpenhet ved overføring. Mer presist menes åpenhet, åpenhet til arbeidsgiveren sin men hvordan omstendigheter fremstår utad er en viktig del av utilbørighetsvurderingen. Særlig av hensyn til tillit til offentlig forvaltning er det et viktig hensyn hvordan forhold fremstår fra utsiden. Har mottaker informert sin arbeidsgiver kan dette være med på å fremstille ytelsen som at den var oppfattet som lovlig. Private aktører på sin side sees sjelden som å ha mottatt en utilbørlig fordel hvis det foreligger åpenhet om det til arbeidsgiver.⁸¹ Et tilsvarende forhold i det offentlig ville nok rimeligvis blitt dømt for korrupsjon.

Gjennomgående kan det sies at jo mer gjennomiktig og synlig en transaksjon er dess lettere gjøres en balansert vurdering om det fremstår som en bestikkelse eller ei. Er bestikkelsen foretatt i det skjulte kan det lettere gi inntrykk av at man forsøker å skjule noe, selv om det ikke

⁸¹ Ot prp nr 78 (2002-2003) s. 55

behøver å være tilfelle. Personen er for eksempel en diskre person av natur og ønsker ikke medie-oppmerksomhet på grunn av dette, ikke fordi han forsøker å skjule hva han har gjort. Stoltenberg og Schea sier at en forutsetning for at det skal foreligge åpenhet til arbeidsgiver er å si ifra før ytelsen blir mottatt.⁸² Dette kan i midlertidig vanskelig la seg gjøre i mange tilfeller hvor man ikke har fått en forvarsel på om en ytelse skal bli tilbudt, eller en gave skal bli sendt.

2.6.4 Partenes stilling og formålet med ytelsen

Påvirkningsmomentet med ytelsen er en sentral del av utilbørighetsvurderingen.⁸³ Det er intensjonen om å påvirke noen i utilbørlig retning som søkes straffet av hjemlen, og det er ikke av relevans om aktøren som blir tilbudt fordelene faktisk blir påvirket eller ei. (se over). Der- som det lar seg bevise at fordelene var ment å påvirke den passive bestikker sin utøvelse av en stilling, et verv eller et oppdrag, vil fordelene i de fleste tilfeller bli vurdert som utilbørlig. Dette er likevel forutsatt at aktøren som godtar fordelene (den passive bestikker) skjønnte dette eller holdt det overveiende sannsynlig, jf. straffeloven §§ 40 første ledd og 42 første ledd⁸⁴. Tar ytelsen utvilsomt sikte på å påvirke på å skulle påvirke en beslutning eller et vedtak vil den som den store hovedregel være utilbørlig⁸⁵. Dette betyr at hvis retten finner at det ikke foreligger et forsett om å påvirke, selv om andre momenter kan foreligge, vil det normalt føre til at fordelene vurderes som tilbørlig.⁸⁶

Ruter-saken RT 2014 s. 786⁸⁷

Driftssjef i et kommunalt selskap med ansvar for store deler av kommunaltrafikken (Ruter AS) ble spandert tre middager av en bussprodusent som var leverandør til firmaet.⁸⁸ Høyeste-

⁸² Stoltenberg, Schea (2007) s. 81

⁸³ Stoltenberg, Schea (2007) s. 80

⁸⁴ Ot prp nr 78 (2002-2003) s. 53

⁸⁵ Andenæs (2008) s.422

⁸⁶ Holter Torp (2010) s. 556

⁸⁷lovdata.no HR-2014-1779-A

⁸⁸ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2014 s.44

rett opprettholdt frikjennelsen fra Lagmannsretten og vurderte behovet for å fastsette rammer for nedre grenser for utilbørighetsstandarden. Høyesterett påpeker at Straffelovrådet har ment utilbørighet som å inneha en formodning om sterk fordømmelse.⁸⁹

De tre middagene ble beregnet til å være på en verdi av 4454 kroner. Tiltalte holdt ikke ytelsene skjult for sin arbeidsgiver og retten betegnet ytelsen som ikke varig. Høyesterett presiserer at det må foreligge et klart klanderverdig forhold for at forholdet skal anses utilbørlig. Strafferammen er høy og den samfunnsmessige fordømmelsen er sterk, terskelen for denne utilbørighetsvurderingen skal ligge høyt. Høyesterett sa seg enig i lagmannsrettens vurdering av at det var tilstrekkelig bevist at det ikke forelå noe forsett om å påvirke mottageren med middagene. Retten fant på dette grunnlaget at det forelå en lovlig fordel og Driftsjefen ble frikjent for korrupsjon.

Dette er eksempel på Høyesteretts vurderingen av hvor sentralt momentet av påvirkningen foreligger i vurderingen. Dommen er med på å sette en grense for den nedre del av utilbørighetsvurderingen

Førstvoterende uttalte at selv offentlig ansatte må kunne godta invitasjoner til middager og uten å bli dømt for korrupsjon og peker på at det er strengere grenser for hva som kan aksepteres i offentlig sektor. Dette er fordi det berører befolkningens tillitsforhold til forvaltningen.

2.6.5 Forretningsinterne retningslinjer Interne bransjeregler / regler innad på kontoret

Interne instruksjoner eller direkte lovregulering innenfor en virksomhet eller yrke kan være veiledende for hvor streng utilbørighetsnormen er. Hva som anses for lov kan forandre seg fra etat og bedrift. Interne retningslinjer utgjør da et moment i vurderingen om fordelen er egnet til å anses utilbørlig, men er sjelden utslagsgivende i seg selv.⁹⁰ Brudd på interne retningslinjer gjør på den annen side ikke fordelen utilbørlig i seg selv og må fortsatt underlegges en

⁸⁹ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2012 Ruter-saken

⁹⁰ Andenæs (2008) s. 422

total vurdering. Foreligger det ikke klare bedriftsinterne retningslinjer vil vurderingen ofte gå på hva som er sedvane, dette gjelder særlig i det private.⁹¹

2.6.6 Fullbyrdelsestidspunktet

Det oppstår forskjeller i praksis på når en fordel tilbys eller kreves. Spørsmålet blir når man kan si at forbrytelsen er gjennomført? Et utgangspunkt kan være at fullbyrdelse av straffebudet ikke uten videre foreligger når en aktør har «mottatt» en fordel. En viss tid til å vurdere hva en vil gjøre må foreligge.⁹² Likevel kan det tidsmessige perspektivet komme inn som et moment i vurderingen på dette punktet. Konkludent atferd kan oppstå som et alternativ hvis tiden strekker ut i tid. Her reiser problemstillinger også seg vedrørende tilbaketreden fra forsøk og ufullendt forsøk etter § 50.⁹³

2.7 Grovhetsvurdering etter strl. § 276b

Hjemmelen for grovhetsvurdering i norsk korrupsjonslovgivning er å finne i strl. § 276b. Grovhets hjemmelen er ikke et selvstendig straffebud og sees som et kvalifisert brudd på § 276a. I forarbeidene er det skjerpede kravet til straffverdighet formulert som «kvalifisert utilbørlig opptreden»⁹⁴ Det er ingen automatikk i at en handling anses som grov og dommeren må etter en samlet vurdering av relevante momenter anse en opptreden som et markert avvik fra det tilbørlige.

Lovtekst:

«Grov korrupsjon straffes med fengsel inntil 10 år. Medvirkning straffes på samme måte.

Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov skal det blant annet legges vekt på om handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag, om den har gitt betydelig økonomisk fordel, om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, eller om

⁹¹Stoltenberg, Schea (2007) s.81

⁹²O tprp nr 78(2002-2003) s. 57

⁹³Andenæs(2008) s. 423

⁹⁴Ot.prp nr 78 (2002-2003) s. 59

det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap.»⁹⁵

Strl. §§ 276a og § 276b inneholder naturligvis mange likheter, og bygger på like hensyn. Tilsvarende i § 276a er det krav om alminnelig forsett jf. strl. § 40 (se over). Det foreligger en liste over momenter som skal tas i beregning ved grovhetsvurderingen og på samme måte er disse ikke uttømmende etter begrepet «bl.a.» Andre momenter kan også være relevante. Momentene som er nevnt er like som i utilbørighetsvurderingen. Ved nærmere gransking innebærer denne formuleringen også og at forholdet kan fremstå som grovt selv om flere momenter ikke er tilstede, forutsatt at forholdet fortsatt fremstår som «kvalifisert utilbørlig opptreden»⁹⁶. I motsatt tilfelle at forholdet ikke fremstår som grovt selv om relevante momenter foreligger⁹⁷. Strafferammen for grov korrupsjon er høy, og anvendelsen av strl. §276b skal kun gjelde alvorligste og samfunnsskadelige forbrytelsene.⁹⁸

2.8 Momenter i grovhetsvurderingen strl. § 276b

Jeg vil i det neste forsøke å redegjøre for momentene som er opplistet i § 276b.

2.8.1 «Av eller overfor en offentlig tjenestemann»

«av eller ovenfor en» må forstås som at det er ment å ramme både offentlig tjenestemann og private aktører som forsøker å påvirke en offentlig tjenestemann i sitt arbeid eller påvirke i utilbørlig retning på en eller annen måte. Det heter i forarbeidene at om «en offentlig tjenestemann eller en person i en særlig betrodd stilling kan forholdet vurderes som grovt selv om det ikke innebærer betydelig midler ei heller innebærer en stor risiko for fare».

Dette gir en indikator på at korrupsjon i det offentlige sees på som svært samfunnsskadelig, og er et moment som etter rettspraksis kan skape et grovt korrupsjonstilfelle. Hjemlen er bygget opp slik at hvis flere av momentene er oppfylt eller andre momenter foreligger for å betegne forholdet som grovt er det et moment i seg selv at det er utøvd av en offentlig aktør⁹⁹.

⁹⁵ Straffeloven av 1902 §276b

⁹⁶ Andenæs (2008) s. 425

⁹⁷ Matningsdal (2015) note 2290

⁹⁸ Ot.prp. nr 78 (2002-2003) s. 45.

⁹⁹ Matningsdal (2015) note 2289

det påpekes i forarbeidene at allmennpreventive hensyn gjør seg meget sterkt gjeldende ved korrupsjon i det offentlige og at det er lettere at forholdet blir grovt hvis det er forøvd av en offentlig aktør¹⁰⁰

2.8.2 «Ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag»

Dette skal vektlegges uansett om det gjelder privat eller offentlig tjenestemenn. Forarbeidene fokuserer mest på hva som kan utgjøre et grovt forhold for den offentlige aktøren. Matningsdal kommenterer at den konkrete vurderingen av en offentlig aktør skal anses som grovt vil dreie seg om han innehar bestemmelses eller instruksjonsmyndighet.¹⁰¹ Et eksempel kan være forskjellen på en politimann og en sekretær ved et nemdsorgan. Begge er offentlige aktører med vesensforskjellige inngrepsrett i sin stilling. Ved vurdering av private aktører fremgår det at det er stillinger som innebærer særlig tillit kan være egnet til å gjøre et forhold grovt.¹⁰² Medarbeidere i private bedrifter nevner forarbeidene ikke og dette kan være med på å gi inntrykket av at en grovhetsvurdering ikke virker sannsynlig.

2.8.3 «Betydelig økonomisk fordel»

Grensen nedad til simpel korrupsjon trekkes ved «betydelig», og forarbeidene stadfester at det er relevant å se hen til hva andre økonomiske forbrytelser regner som et betydelig beløp.¹⁰³ Av juridisk litteratur vises det i midlertidig til rettspraksis hvor 75 000 kroner ikke var å anse som et betydelig beløp¹⁰⁴. Nyeste juridiske teorien hevder grensen går ved 100 000 støttet av Høyesterettspraksis RT 2010 s. 1011 avsnitt 25.¹⁰⁵ Grensen kan sies å være noe flytende og må bero på de konkrete omstendigheter i saken for øvrig.

¹⁰⁰ Ot.prp. nr 78(2002-2003) s. 45

¹⁰¹ Matningsdal(2015) note 2291

¹⁰²Nou 2002:22 s.45

¹⁰³ot.prp nr 78 (2002-2003) s. 58

¹⁰⁴ Andenæs (2008) s. 425

¹⁰⁵ Matningsdal (2015) note 2236

Foreligger det en stilling privat eller offentlig som innehar element av tillit i stillingsbeskrivelsen kan den økonomiske fordel bli av underordnet betydning. Poenget er da at aktøren i det hele tatt å risikere sin yrkestillit, ikke for hvor høyt beløp. strafferammen til korrupsjon er høyere enn de andre økonomiske forbrytelsene på grunn av skadepotensialet, men dette kan ikke ilegges noen betydning ved vurdering av den verdimeslige grensen for fordel. Dette forutsetter at det foreligger et markert avvik fra det utilbørlige.¹⁰⁶

2.8.4 «Registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig regnskap»

Korrupsjon kan i mange tilfeller være knyttet til regnskapsovertredelser. Dette momentet er inntatt i hjemmelen på grunn av forpliktelsen Norge har etter Europarådskonvensjonen art 14 å strafforfølge regnskapsovertredelser.¹⁰⁷

2.8.5 Strafferamme

Strafferamme ved korrupsjon er høye enn ved andre økonomiske forbrytelser. dette er begrunnet med at det er særlig samfunnsskadelig, og har potensiale til å skape alvorlige samfunnsproblemer i motsetning fra tyveri og underslag som typisk rammer en eller en håndfull personer¹⁰⁸ En strafferamme på 10 år gjør at vurderingen om det foreligger simpel eller grov korrupsjon blir en viktig vurdering.¹⁰⁹ Det har også betydning for visse typer etterforskningskritt og foreldningsregler men de vil jeg ikke gå inn på her.¹¹⁰

En strafferamme på 10 år gjør at vurderingen om det foreligger simpel eller grov korrupsjon blir en viktig vurdering for tiltalte. Momentene i de to straffebud er like og mange og vurderingene risikerer å gå inn i hverandre eller at det ikke fremgår tydelig hvilke momenter dommer har lagt vekt på. Forarbeidene kan være tvetydige med å påpeke at det forskjeller i dømning av privat og offentlig aktør, men ingen redegjørelse av hva disse forskjellene kan føre

¹⁰⁶Ot.prp. nr 78 (2002-2003) s. 58

¹⁰⁷ Europarådskonvensjonen

¹⁰⁸NOU 2002:22 s. 42

¹⁰⁹Eskeland (2013)s. 467

¹¹⁰ Nou 2002:22 s. 43

til. Departementet hevder samtidig at det ikke foreligger store forskjeller mellom dem. Jeg vil i det neste forsøke å analysere gjennom praksis hvordan momentet offentlig og privat aktør blir behandlet i praksis.

3 Analyse av rettspraksis

I det følgende tar jeg for meg 5 dommer fra varierende rettsinstanser. Jeg vil forsøke å belyse hvordan retten behandler det faktum at det er en offentlig eller en privat aktør som moment i utilbørighetsvurderingen og grovhetsvurderingen. Er det noen forskjell i bruken? Er det noen momenter som går igjen? Er det rettferdig vurderingen av momentet? Analysen er lagt opp med en beskrivelse av dommen, deretter domsresultat deretter en konkret vurdering av saken i sitt hele på slutten av analysen.

3.1 RT 2011 s. 1495 Namsmannsaken ¹¹¹

Namsmann og politibetjent (A) hadde påtatt seg oppdrag for privat part (B) gjennom sin stilling og mottatt godtgjørelse for arbeidet. B fortalte at han ikke hadde fått oppgjør for salg av sitt firma, en historie A reagerte på.¹¹² A engasjerte seg for å få summen utbetalt og innrømmet å ha mottatt vederlag på 55 000 kroner av B for arbeid gjort på fritiden sin.

Politibetjenten ble siktet og dømt for passiv grov korrupsjon etter strl § 276b jf § 276a. Tiltalte fikk 10 måneders fengsel og Høyesterett opprettholdt dom på tap av stilling samt fradømt muligheten til å inneha en slik stilling igjen.¹¹³

Ved Lagmannsretten henviste retten til forarbeider hvor det ble presisert at «det må foreligge et klart klanderverdig forhold for at bestemmelsen skal kunne anvendes». Dommeren vektla i utilbørighetsvurderingen at A fremstod som en nøytral saksbehandler utad og hadde holdt forholdet skjult for sin arbeidsgiver. Tiltalte hadde brukt media for å skape blest rundt Bs sak og gikk inn i en type partsrolle på fritiden. Lagmannsretten konkluderte med at det forelå en utilbørlig fordel.

¹¹¹ RT 2011 s. 1495

¹¹² Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2014 s. 34

¹¹³ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2012 Namsmannsaken

Ved anken til Høyesterett uttalte retten at 55 000 kroner i seg selv ikke er nok for å vurdere forholdet som grovt, og presisert at det ga A nær sagt ingen vinning. As handlinger hadde i midlertidig direkte tilknytning til hans jobb som politibetjent. Høyesterett understreker at den del av rettsapparatet som har bestemmelsesmyndighet må det stilles særlige krav til. Nøytralitet og allmennpreventive er viktige hensyn for at befolkningen skal ha tillit til det offentlige, og politiet står her i en særstilling på grunn av inngripelsesmyndigheten de har ovenfor befolkningen. Høyesterett viser til forarbeider ff Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 58 og peker på at vederlagets størrelse blir av mindre betydning når forbrytelsen er foretatt av en offentlig ansatt.

En Høyesterettsdom har tung rettskildevekt og det foreligger gode grunner for at praksisen blir fulgt opp av lavere instanser. Vurdering av offentlig tjenestemann og grovhetsvurdering har således tung vekt her. Høyesterett vurderer 55 000 kroner i seg selv er for lavt til å utgjøre et grovt tilfelle. Det utslagsgivende blir hans offentlige stilling og særlig at han er en betrodd politi - og namsmann. Det kan tenkes at 10 måneders fengsel er å anse som lav fengselsstraff, men det sterke incentivet å ha blitt dømt for et grovt forhold kan veie opp for dette. Tiltalte kan han ikke igjen inneha politimann-stilling, og han nøt lite vinning av fordelene. Dommen setter i perspektiv på hvor avgjørende omstendigheter rundt selve fordelene er og hvor viktig stillingstittelen er for utilbørighetsvurderingen. Hadde det vært noen forskjell i straffutmålingen om retten hadde dømt for simpel korrupsjon og sett momentet at han var en politimann kun som en del av utilbørighetsvurderingen? Det fremstår slik at Høyesterett ønsker å understreke viktigheten av slike stillinger og utfører det lovteknisk ved å føre det som et grovere forhold.

3.2 TSTRO-2008-38700 Sør-Trøndelag Tingrett 2008 ¹¹⁴

Politimann ble dømt for (aktiv) korrupsjon etter strl. § 276a. Tiltalte godkjente sin filippinske svigerinne søknad om familiejenforening som førte til oppholdstillatelse.¹¹⁵ Retten fant det bevist at politimannen visste at søknaden ikke hadde blitt godkjent av riktig organ (utlendingsseksjonen) og vedkommende hadde positiv kunnskap om at han ikke hadde autoritet til å godkjenne en slik søknad.

Tingretten slo fast at tiltalte hadde tilbudt sin svigerinne en utilbørlig fordel.¹¹⁶ Ved vurderingen av om forholdet var grovt uttalte retten at handlingen var foretatt av en polititjenestemann og det må foretas en skjønnsmessig vurdering om tiltalte faller under § 276b grov korrupsjon. Retten konkluderte likevel med at det ikke forelå grov korrupsjon da det var ingen av de andre momentene i grovhetsvurdering som var oppfylt.

Politimannen ble dømt til å fratrukke sin stilling som offentlig tjenestemann da han utnyttet sin posisjon som politimann. Han hadde vist seg uskikket til å inneha tilliten og ansvaret en slik stilling bærer. Tingretten vurderte dette som en streng og belastende reaksjon på flere nivåer, og fant det ikke nødvendig å ilegge ytterligere fengselsstraff.

I tingrettsdommer er det ikke samme krav til utførlighet som i høyere instanser, og en utdypende beskrivelse av dommerens vurderinger foreligger ikke. I denne dommen ble det ikke vurdert som tilstrekkelig at det var en offentlig tjenestemann, og han ble dømt til simpel korrupsjon. I motsetning til dommen ovenfor søkes det her andre momenter for å vurdere forholdet som grovt. Det fremgår ikke hvordan grovhetsvurderingen faktisk blir vurdert, og kan etterlate inntrykket av stilistisk måte å vurdere momentene på. Høyesterett har på sin side stadfestet gang på gang hvilken viktig rolle offentlig tjenestemann i politiet har. det kommer imidlertid ikke klart frem om tiltalte innehar en stilling med bestemmelsesrett eller ikke, et forhold som er egnet til å påvirke lovanvendelsen. Verdien av ytelsen kommenteres heller ikke og det er vanskelig å si hvilken vekt dommer legger her. Dommen er et eksempel på offentlig tjenestemann som et moment i utilbørlighetsvurderingen og viser at en offentlig aktør med en stilling som nyter høy tillit fra publikum i visse tilfeller ikke anses som et grovt tilfelle.

¹¹⁵ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2014 s.10

¹¹⁶ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2012 Au-Pair saken

3.3 LA-2007-149713 Agder Lagmannsrett 2007¹¹⁷

Divisjonsdirektør for Agder Energi mottok godtgjørelse for å ha ansatt underleverandør B blant flere som ønsket jobben. ¹¹⁸Direktøren ble tiltalt for å ha mottatt over 100 000 kroner av B. Tiltalte fikk en dom på ubetinget fengsel i 90 dager samt inndragning av det økonomiske utbyttet.

Den private aktøren ble dømt for simpel korrupsjon.

I Lagmannsrettens vurdering av utilbørlighetsvurderingen ble det blant annet vist til forarbeider. « Det må foreligge et klar klanderverdig forhold for at bestemmelsen skal kunne anvendes». Det må altså ikke bare være kritikkverdig forhold, men tilstrekkelig nok til at det kan anses som i strid med loven. Retten påpekte at det kan danne seg ukultur innen visse bransjer å godta utilbørlige fordeler, men at man ikke av den grunn er avskåret fra å strafforfølge slike fordeler. Fordelen var blitt holdt skjult for arbeidsgiver og formålet med avtalen synes klart å være at A ønsket å uberettiget berike seg selv.

Tiltalte mottok lønn på 1,5 mill. fra sin arbeidsgiver og retten mente at fordelen sett i sammenheng med lønnen utgjorde en utilbørlig fordel.

Av forarbeider og litteratur er det uklarerhet om betydelig økonomisk verdi strekker seg fra 75 00 og opp til 100 000. Matningsdal uttaler i 2015 at 100 00 er tilstrekkelig for å anse et beløp som betydelig økonomisk fordel og dermed tilstrekkelig for å regne å vurdere et forhold som grovt etter strl. § 276b. Her ble den private aktøren likevel dømt til simpel korrupsjon. Det fremgår intet sted i dommen en vurdering av beløpsgrensen. Dommer løfter ingen sted frem hensynet til allmennpreventive hensyn som kan legitimere et grovhetsforhold, og det fremgår

¹¹⁷Lovdata.no LA-2007-149713

¹¹⁸ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2014 s.8

ingensteds om dommeren mener ytelsen fremstår som impulspreget eller andre momenter som grunnlag for at han subsumerer forholdet under simpel korrupsjon. Det er grunn til å undre seg over hvordan retten ville vurdert et tilsvarende forhold for en offentlig ansatt. Denne dommen kan være et eksempel på at momentet privat aktør eventuelt *fravær* av momentet offentlig aktør hindrer identifikasjon og domfellelse av en grov kriminell handling.

3.4 LB-2009-149816 Borgarting Lagmannsrett 2009¹¹⁹

To politibetjenter og en daglig leder ble dømt for grov korrupsjon. Politibetjentene hentet den daglige lederen ut fra fengselet hele 10 ganger under soning av en dom og fikk det til å fremstå som viktig at daglig leder ble fremstilt politiet for avhør.¹²⁰ Det viste seg i midlertidig at daglig leder brukte tiden til private ærender. For dette mottok politibetjentene sjekker på 50 000 og 25 000 kroner.

De to politibetjentene ble dømt til henholdsvis 1 år og 3 mnd. ubetinget fengsel og 1 år og 6 mnd., samt fradømt retten til å kunne være i polititjeneste for all fremtid.¹²¹

Lagmannsretten fant at det forelå en utilbørlig fordel ved de pengemessige vederlagene som ble utbetalt og vurderte hvorvidt forholdet var å falle under grovhetshjemlen. Retten vurderte det slik at handlingen var utført av offentlige tjenestemenn og at de to hadde optrådt på en måte som rokker ved tilliten til fengselsvesenet på en meget alvorlig måte.

Lagmannsretten påpekte under reaksjonsfastsettelsen at det er svært lav oppdagelsesrisiko ved korrupsjon, som fører til at de tilfellene som blir oppdaget må bli straffet strengt. Politimann B anket straffutmålingen til Høyesterett som avviste og henviste til at straffen var å anse som passende. Høyesterett la igjen vekt på at polititjenestemenn utøver inngripende myndighet ovenfor befolkningen og at korrupsjonshandlinger undergraver viktige rettssikkerhetsprinsipper som tillit til det offentlige og ikke minst prinsippet om likhet for loven. Høyesterett uttalte

¹¹⁹ lovdata.no LB-2009-149816

¹²⁰ Norske Korrupsjonsdommer 2003-2014 s.25

¹²¹ Norske Korrupsjonsdommer 2003-2012 Polititjenestemannsaken

at allmennpreventive hensyn gjør seg ualminnelig sterkt gjeldene i saker som vedrører offentlige tjenestemenn.

Denne dommen kan sees på som et eksempel på den «klassiske» korrupsjonssituasjonen, hvor offentlige tjenestemenn mottar pengemessige ytelser fra en privat person mot å utnytte privilegier i sin stilling. Høyesterett er enig i grovhetsvurderingen og peker på det skadepotensiale korrupsjonshandlinger har og at straffen er riktig med tanke på at dette er offentlige tjenestemenn med bestemmelsesmyndighet. Det fremstår for meg som at fengselsstraffen er proporsjonal i forhold til sum beløp de mottok, og at tapet av rettighetsstillingene for all fremtid gir et tydelig signal på at dette er uakseptabelt i norsk rettsvesen.

3.5 TKONG-2010-75913 Kongsberg Tingrett 2010 ¹²²

Leder for et byggeprosjekt ble siktet for grov korrupsjon og trusler. ¹²³Tiltalte hadde over fakturert innleid utenlandsk arbeidskraft på en byggeplass og på denne måten tilegnet seg 160 000 kroner.

Retten fant det bevist at lederen har mottatt en utilbørlig fordel. ¹²⁴Lagmannsretten søker her til tidligere Høyesterettspraksis for veiledning. I RT 2010 s. 1624 som det vises til angår det også grov korrupsjon av samme økonomiske beløp i forhold til en kommunalt ansatt. Fengselsstraffen ble utmålt til 1 år og 3 måneder. Lagmannsretten påpeker at den straffutmåling var ment på offentlige aktører og presiserer at korrupsjon i offentlig sektor anses som særlig samfunnsskadelig. Retten finner likevel at saken har overføringsverdi og at straffutmålingen for tiltalte i utgangspunktet ligger på 1 år. Fengselsstraffen ble likevel utmålt til 7 mnd. fengsel, 5 av disse betinget på grunn av lang liggetid (konvensjonsbrudd på EMK art 6 nr. 1 ¹²⁵).

Denne dommen er et eksempel på at det vurderes likt mellom offentlig og privat aktør, og at det ikke gjøres straffmessig forskjell på aktørene. Lagmannsretten har gode grunner for seg til

¹²²lovdata.no TKONG - 2010-75913

¹²³ Korrupsjonsdommer i Norge s. 2003-2012 Byggeprosjekt i Kongsberg-saken

¹²⁴ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2014 s. 24

¹²⁵ Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen

å følge Høyesteretts praksis og Høyesterettsdommen som ble brukt gjaldt samme beløp og samme kriminelle handling dog forskjellig type aktør og forskjellige hensyn som gjør seg gjeldende i bedømmelsen. Den straffmessige forskjellen var kun på 3 måneder, forskjeller som må påregnes i bedømmelse av individuelt forskjellige saker.

3.6 LB-2007-177805 Borgarting Lagmannsrett 2007 ¹²⁶

Eiendomssjef (A) i Undervisningsbygg hadde tappet Undervisningsbygg og et annet firma for rundt 100 millioner kroner samt mottatt 6 millioner i utilbørlige fordeler ved å gi oppdrag til 4 medhjelpere (private firmaer) til fortrensel for øvrig konkurranse.¹²⁷ Retten vurderte det slik at A var initiativtager til de grove handlingene og ble dømt for passiv korrupsjon.

Retten vurderte As mottakelse av 6 millioner kroner som en utilbørlig fordel. Det ble bevist at han var i en slik stilling at han kunne påvirke de øvrige medhjelperne samt bevist utover enhver tvil at tiltalte hadde forsett i at de 4 private bedriftene skulle få tildelt oppdrag.¹²⁸ Retten tok stilling til en særskilt anførsel om lovanvendelsen. Retten avviste en anførsel om at heving av straffenivået i grovhetshjemmelen ikke medfører en generell hevelse av straffenivået. Dommeren uttaler at de ser seg sterkt bundet etter ønske i forarbeider om at korrupsjon skal tas mer alvorlig, til å utmåle strengere straffer mye på grunn av det samfunnsskadelige aspektet. Lagmannsretten uttaler at det ikke kan være avgjørende at dette eksplisitt ikke nevnt i forarbeider, og peker på at en straffe økning i seg selv er et signal fra lovgiver om å heve den generelle strafferammen. Dommeren gir uttrykk for å føle seg pålagt å ilegge strengere dommer siden lovendring på bakgrunn av at korrupsjonshandlinger anses som mer samfunnsskadelige enn andre økonomiske kriminelle handlinger.

Hovedmann ble dømt til 7 års fengsel hvorav 5 år og 6 mnd. for korrupsjonshandlingene. Han ble videre fradømt retten til selvstendig næringsvirksomhet for all fremtid. Medhjelperne fikk opptil 3 år og 6 mnd., med fradrag på grunn av tilståelser.

¹²⁶lovdata.no LB-2007-177805

¹²⁷ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2014 s.9

¹²⁸ Korrupsjonsdommer i Norge 2003.2012 Undervisningsbyggsaken

Dommen ble anket til Høyesterett og forkastet. Høyesterett fant straffen passende og viste til straffskjerpning etter lovendring i 2003.

Denne dommen gir uttrykk for at strafforhøyelsen er ment å gjelde for alle korrupsjonshandlinger uansett aktør, og at rammene blir håndhevet på lik måte. Denne saken gir uttrykk for en streng håndheving av straffenivået for de private aktørene, på lik linje med hovedmannen. Likhet mellom aktørene blir her håndhevet og løfter frem det viktige prinsipp om likhet for loven.

3.7 LB-2008-28434 Borgarting Lagmannsrett 2008¹²⁹

En psykiater (A) og en psykolog (B) ble dømt for å ha utstedt falske legeerklæringer og psykologuttalelser på vegne av innsatte i den hensikt å påvirke soningsforhold eller å få utsettelse i rettssaker.¹³⁰ De mottok 87 000 kroner hver for tjenestene. Retten fant det bevist at de hadde utstedte uriktige eller svært overdrevne forklaringer om psykiske forhold for 4 forskjellige innsatte.

(A) og (B) ble begge dømt for grov korrupsjon og straffen ble utmålt til 2 1/2 år ubetinget fengsel for dem begge. (A) ble dessuten fradømt retten til å utstede erklæringer og attester samt ilagt en bot på kr 100 000.¹³¹

Retten peker på Høyesteretts tidligere uttalelser om at korrupsjon er en forbrytelse av sterk samfunnsskadelige karakter og at korrupsjon er av en slik art at det kan skape grobunn for andre typer av kriminell art som for eksempel utpresning og tvang.

Retten vurderte beløpene de sakkyndige hadde mottatt som beskjedne i seg selv og mente at denne saken skiller seg fra saker med private aktører. Dette fordi høye beløp innenfor næringslivet kan føre til direkte økonomiske skadevirkninger og forstyrre økonomiske mekanismer. Lagmannsretten mener likevel forholdet er å anse som grovt da utstedelse av legeerklæringer og psykologuttalelser for å søke å påvirke det offentliges beslutningsgrunnlag er meget

¹²⁹lovdata.no LB-2008-28434

¹³⁰ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2012 Falske Helseerklæringer

¹³¹ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2014 s.12

alvorlig. Dette er uttrykk for et grovt tillitsbrudd i forhold til offentlige myndigheter og kan skape mistillit til forvaltningen generelt. Retten vurderte den lave oppdagelsesrisikoen kombinert med tungtveiende allmennpreventive hensyn som ytterligere argumenter for å anse forholdet som grovt.

Hensynet til vernet om offentlige interesser blir igjen slått fast her. Forholdet regnes som grovt på bakgrunn av en rekke hensyn og især på grunn av det grove tillitsbruddet som er begått og hvordan dette fremstår for befolkningen. Dette kan sees som et eksempel på helhetsvurderingen som gjøres ved spørsmålet om forholdet er grovt hvor en rekke momenter vurderes og beløpet i seg selv ikke er avgjørende for om forholdet anses grovt eller ei. Det kan i midlertidig fremstå som en holdning fra dommeren om at korrupsjon ved private aktører gjøres grovt ved høye beløp involvert, mens ved offentlig aktører er det spørsmål om graden av tillitsbrudd som er relevant. Om dommen synliggjør en forskjell i bedømmelse av privat og offentlig aktør er uvisst, men kan hvert fall sies å tegne et bilde av gråsonen som foreligger ved vurdering av aktører.

3.8 LB-2009-164828 Borgarting Lagmannsrett 2009¹³²

En tidligere saksbehandler i Oslo Kommune ble dømt for simpel passiv korrupsjon ved mottagelse av 12 000 kroner og grov korrupsjon ved et beløp på 150 000 kroner.¹³³Tiltalte hadde gjort tjenester i kraft av å være saksbehandler og hadde dels krevd og dels mottatt penger som ettergivelse av privat gjeld.

Ved vurderingen om å motta 150 000 kroner ved ettergivelse av gjeld var å anse som en utilbørlig fordel la lagmannsretten vekt på at fordelen ble krevd av og ytt av en offentlig tjenestemann.¹³⁴Vederlaget ble holdt skjult for tiltaltes arbeidsgiver, og ble ytt som betaling for at tiltalte skulle utføre visse handlinger gjennom sin stilling som saksbehandler. Retten fant at

¹³² lovdata.no LB-2009-164828

¹³³ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2014 s.26

¹³⁴ Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2012 Plan og Bygningsetatsaken

vilkåret om «anledning stilling, verv eller oppdrag» var oppfylt og at fordelene var å regne som en utilbørlig fordel.

Beløpet på 12 000 ble vurdert som gitt som ettergivelse på et privat lån B skyldte tiltalte. B gjorde det i midlertidig klart for tiltalte at hver betaling var som godtgjørelse for tjenester han utførte for C som saksbehandler. Retten vurderte denne posten dithen at det ikke dreide seg om et «ubetydelig beløp» og retten fant det bevist at pengene var vederlag for tjenester for B. Også dette beløpet ble ansett som en utilbørlig fordel.

Fengselsstraffen ble utmålt til 1 år ubetinget fengsel. Retten påpekte at at bestikkelse av offentlige tjenestemenn med bestemmelsesmyndighet er særlig alvorlig og utgjør en trussel mot sentrale rettssikkerhetsprinsipper som tillit til forvaltningen og habilitet og utsetter den spesielle og generelle forvaltning for et tap av omdømme og tillit.

Tiltalte anket dommen til Høyesterett. Høyesterett forkastet anken med en begrunnelse om at allmennpreventive hensyn er særlige viktige i saker om korrupsjon i det offentlige. Retten uttaler at det å motta bestikkelser i seg selv er nok for å skape tillit hos det offentlige, om det har påvirket din beslutning som offentlig saksbehandler eller ikke.

Denne dommen stadfester igjen viktigheten av vern av offentlige interesser, og hvor stor tyngde dommeren legger på disse hensynene ved rettsavveining. Dommen viser også at korrupte forhold begått av offentlige aktører ikke alltid subsumeres under grovhetshjemmelen. Her ble beløpet vedrørende 12 000 kroner subsumert under simpel korrupsjon, og retten bemerker ikke noe spesielt ved forholdet. Det kan tenkes at det er på grunn av det beskjedne beløpet uten at det ble nevnt eksplisitt. Høyesterett understreker igjen ved sin å forkaste anken at det er særlig tunge hensyn som gjør seg gjeldende ved offentlige med bestemmelsesrett.

3.9 Vurdering av domsanalyse

Jeg vil i det neste forsøke å oppsummere analysen av dommene. Som nevnt innledningsvis er det relevant hvilke vurderinger som fører til at forholdet anses som simpel og grov korrupsjon på grunn av den markante forskjellen i straffutmåling. Det innebærer et tungt element av for-

dømmelse å bli dømt for korrupsjon, ikke minst for grovt og er ytterligere et argument for å finne ut hvor grensen mellom de to ligger. Det er på denne bakgrunn relevant å se på hvordan dommerne behandler momentet offentlig og privat aktør og om det utgjør noen forskjeller i praksis. Alle dommer ovenfor er fellende dommer.

3.9.1 Gjøres det forskjell på privat og offentlig aktør?

For å finne svar på dette spørsmålet må det foretas en sammenligning. Etter domsanalysen fremstår det som det spesielt tre områder som skiller aktørene fra hverandre. Allmennpreventive hensyn, offentlig aktør som brukes hyppig som grovhetsmoment men ikke ved privat aktør og når det foreligger en økonomisk fordel for privat aktør.

Allmennpreventive hensyn løftes frem i den rettslige vurdering, og det blir vurdert som et tungtveiende hensyn i alle sakene vedrørende offentlig aktør. I sakene om private aktører er det en mulighet at hensynet ligger implisitt i bedømmelsen, men det blir i liten grad understreket av dommer som et moment i den rettslige vurderingen. Er dette en tilfeldighet eller er det synspunkt hos dommere som blir avdekket? Kan dette sies å være uttrykk for en holdning dommere og rettsvesen har om at offentlige aktører skal fremstå som en type rollemodeller for god moralsk oppførsel for resten av befolkningen? Offentlige aktører, især som innehar instruksjonsmyndighet, har et viktig samfunnsansvar og det har gode grunner for seg at de oppfører seg i tråd med hva som til enhver tid regnes som moralsk og etisk forsvarlig. Men hva slags signaler sender lovgiver når private aktører ikke blir bedømt under samme lest?

Hensyn til offentlige aktører er kjerneprinsipper for rettsstaten som habilitet, tillit til forvaltningen og likhet for loven, og det er viktig å verne om disse verdiene. Allmennpreventive hensyn legitimerer en slags rolle som moralsk forbilde man legger til de offentlige aktører, som representanter for forvaltningen. Men ved å legge en lavere standard for private aktører ved å ikke benytte allmennpreventive hensyn som et tungtveiende hensyn også her, kan det i verste fall gi et signal om at så lenge overtrampet ikke vedrører statlige interesser så eksisterer det ingen eksplisitt moralkode for private aktører. De beste grunner kan sies å foreligge for å la allmennpreventive hensyn gjelde også for private aktører. Når hensynet ikke foreligger sender det et signal om at private arbeidstakere eller sjefer skal gjennomføre lignende handlinger. Hensyn som effektivitet, lojalitet, konkurranse og tillit til arbeidsgiver kan i dette hen-

seende bli neglisjert. Et godt lovverk for private aktører gir også en høyere tillit til den offentlige forvaltningen, ved at de følger med på hva som skjer i samfunnet og verner om viktige interesser på forskjellige arenaer.

I grovhetsvurderingen er det anledning til å ta hensyn til at korrupsjon er begått av en offentlig tjenestemann. Dette gjøres i alle sakene overfor bortsett fra en, og forholdene blir bedømt som grove lovbrudd. Dommer begrunnet dette som en kombinasjon av at konkrete omstendigheter som at aktøren ikke innehadde bestemmelsesmyndighet, disposisjonen var preget av tilfeldighet, og at straffen med fradømmelse av stilling var streng nok i seg selv. At en offentlig aktør ikke blir dømt som et grovt brudd fremstår kan fremstå nærmest som et unntak blant de utvalgte dommene. Jf. strl. § 276b heter det at man blant andre momenter kan legge vekt på at en person har brutt den «særlige tillit» som følger med hans stilling, verv eller oppdrag. Jeg har ikke sett en dom som løfter dette frem som et særskilt argument for at han skal bli dømt for grovt, det går heller inn som et moment i utilbørighetsvurdering etter § 276a. Slik det fremstår for meg blir dette momentet sjeldent nevnt som et argument i seg selv. Det faktum at det er offentlig aktør innblandet vurderes som et argument for grovhetsbedømming etter § 276 b i seg selv, uten at jeg kan se at tilsvarende blir nevnt ved private aktører. Private aktører kan være sjefer eller ledere for store firmaer, eller være ansatt som har begått grove tillitsbrudd. Bruddet på tillit rører ved andre hensyn enn ved offentlige aktører, men kan fortsatt ha gode grunner for seg til å bli ansett som grovt. Dette kan speile en holdning i rettssystemet om at private aktører ikke er et tilstrekkelig grovhetsmoment i seg selv, og avdekker en markant forskjell mellom offentlig og privat aktør.

Ved vurdering av økonomiske ytelser virker det som dette momentet vektlegges sterkere og står mer sentralt i saker om private aktører. Rettspraksis viser her et variert bilde, hvor en av dommene var innenfor den beløpsmessige grensen til hva som objektivt blir ansett som et grovt forhold, og den private aktøren ble likevel dømt for simpel korrupsjon. Det er grunn til å undre seg om den samme vurderingen ville blitt foretatt om aktøren var en offentlig tjenestemann.

Det økonomiske aspektet ved ytelsen er av mindre betydning ved bedømmelse av offentlige aktører. Likevel kan det hevdes at offentlige aktører oftere blir dømt som grovere forhold. Dette står ikke i harmoni med forarbeiders uttalelser om beløpsmessige grensen for den økonomiske fordelen (se pkt 2.8.3) som gir uttrykk for at over en viss grense er lovbruddet objektivt sett egnet til å dømmes som et grovt lovbrudd, om andre momenter foreligger eller ei. Det

er på det rene at korrupsjon hos offentlig aktør rokker ved grunnleggende samfunnsmekanismer og tillitsforhold mellom forvaltningen og befolkningen er det som nevnt gode grunner til å verne om. Offentlige aktører blir derfor naturligvis dømt strengt ved forsøk på korrupsjon som kan forrykke denne balansen. Likevel kan det sies at det ikke gir ønsket trettstilstand ved å la økonomiske hensyn være de fremtredende hensyn og så å si eneste hensyn, ved bedømmelsen av private aktører. Forskjeller er markante for eksempel i private aktørers anledning til å holde forretningsforbindelser varme. I dette aspektet er det flere hensyn enn økonomiske som blander seg inn, deriblant allmennpreventive hensyn som nevnt over og likhet for loven.

Det kan hevdes at offentlige aktører fremstår som hardere straffesanksjonert enn private aktører rett og slett fordi de er oppe til doms behandling oftere enn private aktører. Private aktører kan hevdes i større grad å slippe unna domsbehandling enn offentlige aktører. Dette kan det være flere grunner til. Korrupsjon kan være vanskelig å oppdage for påtalemyndigheten (Økokrim) og mange private forhold kan sånn sett falle under radaren. For forhold som blir avdekket innen firmaer kan ledelsen velge å ordne opp internt istedenfor å anmelde forholdet. Firmaet kan være redd for negativ omtale i media og dårlig rykte i bransjen. Sånn sett kan det sies at private aktører utvikler teknikker for en raskere og rimeligere håndheving ved oppdagelse av korrupsjonsrelaterte forhold innen sin bedrift, enn de offentlige aktørene har mulighet til å gjøre.

Dommerne legger vekt på forskjellige hensyn i sakene, og sjelden blir det løftet frem som et grovhetsmoment at en privat aktør har begått korrupsjon. Allmennpreventive hensyn blir heller ikke løftet frem. De offentlige aktørene blir ofte dømt strengt, med rette. Dommerne ser ut til å dømme strengt i saker med offentlige aktører som innehar bestemmelsesrett. Politi blir også håndtert tilsvarende strengt grunnet den inngripende myndigheten. Etter denne gjennomgangen er det synlig at det dømmes forskjellig ved offentlig og private aktører, og offentlige aktører synes å bli bedømt strengere.

Dommene er fremstilt i hensikt å kunne sammenligne dømming av private mot offentlige aktører. En svakhet ved analysen vil derfor kunne være at dommene som skal være illustrerende for problemstillingen er ensidige i sitt mål å bevise en teori. Det finnes naturligvis saker om frikjennelse av både offentlige og private aktører som ikke er tatt med her. Det er i midlertidig

mange saker og tenkelige kombinasjoner som kan oppstå - i mange saker griper offentlige aktører inn med private eierinteresser og omvendt. Bildet blir da ikke full så lett å analysere.

3.9.2 Oppsummering

Etter min mening foreligger det ulikheter i bedømmelse, avhengig av om man har med privat og offentlig aktør. Dommeren forholder seg til brede vurderingsgrunnlag, og mange momenter kan falle inn i en vurdering. Spørsmålet i det neste blir da hva forskjellen i bedømmelsene kan føre til? Er dette en del av godt forutberegnelig rettsapparat eller foreligger det såpass forskjeller i bedømmelsen at det kan utfordre rettsikkerheten ved å ha så vide vurderingsgrunnlag?

Disse spørsmål vil jeg forsøke å svare på avslutningsvis i oppgaven.

4 DEL 2: Komparativ del

4.1 Konfrontasjon.

Basert på domsanalysen og redegjørelsen over dommer norske dommere forskjellig på private og offentlige aktører. Det kan hevdes at dette gjøres i så vid utstrekning uten tilstrekkelig håndfaste vurderinger at det kan sette rettsikkerheten i fare ved å skape et uforutsigbart nedslagsfelt og utfordringer for forutberegneligheten. Hva kan være et alternativ til rettspraksisen vi har i dag?

I Danmark har de skilt lovbudene i korrupsjon. Her er det to separate lovhjemler for aktive og passive offentlige aktører, og en hjemmel for private aktører.

Norge måtte se seg slått av blant annet Danmark ved den internasjonale rangeringen av minst korrupsjon ¹³⁵. Danmark ble rangert som det landet i verden med minst korrupsjon. Innledningsvis i denne oppgaven kom det frem at Danmark ble kåret til verdens beste land angående korrupsjonslovgivning. Norge kom på en 6. plass. Dette behøver nødvendigvis ikke å utgjøre den store forskjell rangeringen vil tilsi, og det er ikke sikkert at lovverket til Danmark er grunnen til at de kommer foran oss på rangeringen. Det kan foreligge samfunnsmessige og

¹³⁵<https://www.transparency.org/cpi2014/results>

sosiale forskjellige oppfatninger i hvor nedre grense for fordeler oppfattes, forskjellige sosiale oppfatninger i hva som innebærer korrupsjon og lovlig smøring, mørketall som ikke blir avdekket, færre saker som når domstolene. Et grunnlag kan også være at det er stor fokus på korrupsjon her til lands, og det fører til flere avdekkede forhold. Det er også rettet kritikk mot Transparency Internationals metoder av hvordan de kartlegger korrupsjon.¹³⁶ Tina Søreide, samfunnsøkonom og postdoktor ved Juridisk Fakultet i Bergen går ut på avdekkelsesmetodene til Transparency som går ut på å intervju folk om opplevd korrupsjonsnivået. Hun rettet kritikken mot målingen gjort for 2013, da det ikke er store forskjeller i resultatene og avhørsmetodene er det samme kan det rettes mot 2014-målingen også. Kritikken retter seg mot at denne metoden ikke er konkret nok og kan kamuflere store forskjeller.

Legalitetsprinsippet står sterkt ved korrupsjonslovgiving og norske rettskilder er det primære rettskildegrunnlaget. Utenlandske kilder kan likevel kaste et interessant lys på norske regler. Vi er nærmere Danmark geografisk og har generelt et bredt sammenligningsgrunnlag. Forbeholdet må tas at den rettskildemessige vekten blir lavere, men rettskildene er likefullt relevante¹³⁷ OECD og Europarådskonvensjonen er ratifisert av Danmark som i Norge. Det er derfor relevant og se hen til deres rettstilstand og rettspraksis.

4.2 Dansk korrupsjonslovgiving

Mottagelse av bestikklser straffes etter den danske straffelovens § 144 (passiv korrupsjon) og tilbydelse av fordeler straffes av straffelovens § 122. Det er tilbydelsen i seg selv som er straffbar og kan straffes selv om mottaker avviser eller den aldri kommer frem. Dette er tilsvarende som det norske handlingsdeliktet i vår korrupsjonshjemmel. Dansk korrupsjonslover ble revidert i 2000 med det formål å oppfylle den Europeiske Konvensjon konvensjon 1 om bekjempelse av bestikkelse av utenlandske tjenestemenn.¹³⁸

¹³⁶http://www.nrk.no/okonomi/_-norge-mest-korrupt-i-skandinavia-1.11393590

¹³⁷Stordrange (2007) s. 8-9

¹³⁸Greve, Vagn m fler (2007) s. 68

Dansk strafferett har to forskjellige straffebud mot korrupsjon og begge rammer offentlige aktører. Den danske Strl. § 122 og §144 omfatter regulær bestikkelser og smøring¹³⁹ Bestemmelserne rammer generelt offentlige ansatte i staten, domstolene, kommuner og offentlig eide virksomheter samt internasjonale organisasjoner som EU og FN og dets underorganer. Begge hjemler retter seg mot det offentlige og skillet går mellom passiv og aktiv korrupsjon. Strl. § 122 beror på den aktive korrupsjonen og strl. § 144 går på mottagelsen av ytelsen, den passive korrupsjonen. Hjemlene regulerer situasjonen når en person får eller mottar en fordel av en aktør i offentlig sektor. Private aktørers korrupte handlinger blir rammet av strl. § 299 2. del samt tjenester i private internasjonale forhold¹⁴⁰. Her foreligger det ikke en slik utilbørlighetsvurdering vi ser i norsk rett men kravet om «uberettiget» fordel.

Jeg vil i det neste forsøke å beskrive de forskjellige straffebudene litt nærmere.

4.2.1 Aktiv korrupsjon offentlige tjenestemenn

Straffeloven § 122.

i kraft 2013-07-01

Den, som uberettiget yder, lover eller tilbyder nogen, der virker i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, gave eller anden fordel for at formå den pågældende til at gøre eller undlade noget i tjenesten, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 år.¹⁴¹

Lovendringene foretatt i 2000 førte med seg at den personkrets som er omfattet av § 122 er utvidet til å gjelde til tjenestemenn som skal virke i utenlandske eller internasjonal offentlig tjeneste eller verv.¹⁴² Straffenivået er på 6 år ved simpel korrupsjon m.a.o. høyere enn straffnivået vi har i Norge for simpel korrupsjon.

Denne hjemmelen er uttrykk for straffverdige å tilby eller på annen aktiv måte å yte en fordel til en offentlig tjenestemann. Vurderingen av om fordelene er å anse ulovlig er om fordelene er

¹³⁹Ervervhjuridisk tidskrift 2014.69 Andreas Bernard Kirk - sjekke opp

¹⁴⁰Greve, Vagn m fler (2007) s. 582

¹⁴¹karnov.dk §122

¹⁴²Vagn, Greve m fler (2007) s. 68

å anses «uberettiget», se straks under for redegjørelse av dette begrepet. Strafferammen ved denne hjemmelen er opptil 6 år, tilsvarende simpel korrupsjon i Norsk rett.

For å illustrere hjemmelens nedslagsfelt følger et kort eksempel fra rett praksis

TfK2014.868/1¹⁴³

En beruset person ble stoppet i en politikontroll. Han prøvde å betale seg ut av å bli tiltalt for fyllekjøring (overtredelse av danske færdselsloven § 117). Av dommen fremkommer det at han forsøkte å betale 1000 kroner i første omgang og fortsette å øke beløpet helt frem til 7000 kroner. Tiltalte innrømte skyld og retten vurderte straff til 20 dager ubetinget fengsel samt en bot på 12 500 danske kroner.

Retten går lite inn på om fordelen var uberettiget og slår det nærmest fast. I tilfeller som ovennevnte med rene pengeytelser blir vurderingen forenklet, hvor det fremstår som en direkte motivasjon til å påvirke tjenestemannen.

Passiv korrupsjon offentlig tjenestemenn

4.2.2 Straffeloven § 144

Den, der i udøvelse af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, uberettiget modtager, fordrer eller lader sig tilsige en gave eller anden fordel, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 år.¹⁴⁴

Hjemmelen er utformet på lik måte som § 122 og gir inntrykket av at helhetlige korrupsjonsvern for offentlige aktører. § 144 angår i midlertidig den passive korrupsjonen, altså mottagelse av fordeler. En person kan således bli dømt for § 122 og § 144 ved å tilby en fordel og godta en fordel i samme sak. Ved medvirkning må forholdet bero på hvilken side bistanden går til. Selve mottagelsen er straffbar uansett om formålet til ytelsen er ikke-straffbar også uten et forutgående løfte. For offentlig ansatte som ikke har som virkeområde å bedrive myndighetsutøvelse kan det være vanskelig å skille mellom uberettigede fordeler og ytelser ved representasjon. Men det må antas at alle ytelser som skaper tvil om mottageren utfører sin jobb uten å

¹⁴³karnov.dk §144

¹⁴⁴karnov.dk strl § 144

hensynta sine beføyelser eller fremtidige fordeler faller inn under § 144.¹⁴⁵ Kravet om at fordelene må være uberettiget er tilsvarende som i § 122.

Tfk2009.519/1

Entreprenør og en kommunalt ansatt dømt for aktiv og passiv korrupsjon etter henholdsvis §122 og §144. Den kommunalt ansatte godtok et fordel på kroner 100 000 mot å la entreprenøren vinne en anbudskonkurranse kommunen hadde utlyst.

Retten bemerker at pengekravet er høyt og at fengselsstraffen for de av denne grunn ikke kan gjøres betinget.

Det fremkommer lite av dommerens vurdering av hvordan vurderingen om «uberettiget» fordel fremstod, og lite om dommerens vurdering generelt. Det er mulig det her fremstår en forskjell blant dansk og norsk rett, at der blir vurderingene gjort mer «på kammerset» og fremkommer ikke av dommene like tydelig som i norsk rettspraksis.

4.2.3 Korrupsjon begått av privat aktør

Straffeloven § 299

I kraft: 2013-07-01

Med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder straffes den, som, uden at betingelserne for at anvende § 280 foreligger, i et formueanliggende, som det påhviler den pågældende at varetage for en anden, ved tilsidesættelse af sin pligt påfører denne et betydeligt formuetab, som ikke erstattes inden dom i første instans.

Stk.2. Med bøde eller fængsel indtil 4 år straffes den, som ved varetagelse af en andens formueanliggender for sig selv eller andre på pligtstridig måde modtager, fordrer eller lader sig tilsige gave eller anden fordel, såvel som den, der yder, lover eller tilbyder en sådan gave eller anden fordel.¹⁴⁶

¹⁴⁵Greve, Vagn m fler (2007) s. 122

¹⁴⁶ karnov.dk §299

Bestikkelser som ytes til andre personer enn offentlige ansatte eller offentlige representanter vil i flere situasjoner være straffbare etter straffelovens § 299 2(9) regulerer såkalt «returkommisjon»¹⁴⁷. Dette kan forklares som når privat personer gir fordeler eller gaver i forbindelse med en annen parts økonomiske interesser for å få han til å handle eller unnlate imot sine bundne forpliktelser. Hvis en gave/fordel gis for å få mottaker til å handle i strid med plikter ovenfor tredjemann er denne handlingen å regne som ulovlig. Et eksempel kan være en representant for en virksomhet som mottar gaver gitt i hensikt til å få representanten til å kjøpe gavegivers produkter. Begge aktører kan bli straffet etter straffelovens § 299 2. del.

Den andre delen av §299 ble endret som følge av Europarådets strafferettskonvensjon om korrupsjon og EUs felles aksjon om bestikkelse i den private sektor art 3 og rammer passiv og aktiv bestikkelse i privat sektor. Etter bestemmelsen blir den som yter såvel som mottar fordelen straffet. Det er heller ikke av relevans at den som mottar fordelen ikke er hovedmannen som skal beholde fordelen. Det fremgår ikke særskilt av hjemmelen om fordelen skal bli tilbudt før eller etter avtaleinngåelse. I juridisk litteratur¹⁴⁸ heter det at det fremgår av bestikkelens art at det er mest naturlig å legge frem ytelsen før en hovedavtale. Dette skiller seg fra vurdering av offentlig aktør hvor det ikke er snakk om bedømmelsesmyndighet som kan bli påvirket med gaver etter sin utøvelse. I det private er det ofte spørsmål om forretningsmessige avtaler og forbindelser. Ytelse framsatt på forhånd av en avtale blir som en lokking og stjeling av markedsandeler. Videre kreves det at mottagelsen av ytelsen skjer på en «pliktstridig måte». Bestemmelsens typiske anvendelsesområde heter det i danske lovkommentarer er at en ansatt eller på annen måte er tilknyttet til en virksomhet mottar en fordel i hensikt å påvirke arbeidstageren å handle i strid med sine plikter ovenfor arbeidsgiver til å foreta eller unnlate en bestemt handling.¹⁴⁹ I dansk lovgivning kan det også tas hensyn til hvilket land tjenestemannen jobber i og hva slags regler som gjelder i dette landet i den rettslige vurderingen.¹⁵⁰

¹⁴⁷Kirk (2014) s.70

¹⁴⁸ Greve, Vagn m fler (2007) s. 584

¹⁴⁹ Karnov.dk, strl §299 note 1260

¹⁵⁰Greve, Vagn m fler (2009) s. 69

Ufr 1974.955Ø

Funksjonær i et aksjeselskap dømt til brudd på § 299 2. ledd ved å ha mottatt agentprovisjon fra utenlandske leverandører uten å opplyse om forholdet til sin arbeidsgiver. Beløpet var pålydende 200 000 danske kroner. Retten vurderte han som uberettiget til å motta en slik provisjon og anså det som passende med fengselsstraff på 4 måneder betinget fengsel, og grunnet lang liggetid før saken kom opp i retten.

4.2.4 Vurderingen av fordelsbegrepet i dansk rett

Fordelsbegrepet i § 122 og § 144 behøver ikke bare være økonomisk fordel selv om det i mange tilfeller er nettopp det. Fordel kan også være tilsagn om beskyttelse, personlige tjenester for hovedmannen eller hovedmannens nærstående. Etter § 299 2. del er kravet at man mottar en fordel på « en pliktstridig måte» og formulering ved fordelsbegrepet for privat og offentlig aktør er forskjellig.

I dansk rett anses ytelse av en gave som belønning for allerede utført handling uten forutgående løfte som å falle utenfor fordelsbegrepet for offentlig og privat aktør¹⁵¹. Det er også lov å gi små gaver i forbindelse med jubileer, bursdager osv også i ett tjenesteforhold, så lenge det ikke rommer risiko på tjenestens utførelse. En betaling av en utilbørlig fordel er straffbar også om det er gjort i utlandet, det kan fortsatt bli straffeforfulgt i Danmark.

4.3 Sammenligning norsk og dansk rett

Det er mange likheter mellom dansk og norsk korrupsjonslovgivning. Danmark og Norge har ratifisert like konvensjoner om korrupsjon og har derfor basert sitt lovverk på en lik standard. De sosiale og samfunnsmessige likhetene i landene gjør gjennomførelsen av regelen tilsvarende på mange områder for eksempel utfordringer med korrupsjon i samme bransjer. Begge

¹⁵¹Greve, Vagn m fler (2007) s. 69-70

land har som et klart politisk mål å avverge korrupsjon og være ledende i lovgivning på feltet.¹⁵²

Det er i midlertidig flere ulikheter ved de to lovinstuttene.

Først og fremst er reglene utformet lovteknisk forskjellig. Danmark har skilt ut private aktører til egen hjemmel og offentlige aktører i en annen. De har høyere strafferamme ved simpel korrupsjon hos offentlige aktør, en maksimumsstraff på 6 år. I Norge har simpel korrupsjon en strafferamme på 3 år men som vi så over i analysen blir ofte offentlig aktør dømt til grovt forhold som har en strafferamme på 10 år. Man kan påstå at Danmark innehar en noe høyere grad av forutberegnelighet i sitt regelverk for offentlige aktører enn oss.

Våre danske naboer har på den annen side et vern av private aktører, som er egnet til å hvert fall ikke fremstå like sterkt som det norske. Hjemmelen er plassert i 2. ledd, og er ikke sammen med de øvrige danske hjemlene om korrupsjon. Dette kan gi inntrykket av at private aktører ikke er prioritert i stor grad ved strafforfølgning av korrupsjon. I Norge er vurderingen for private aktører å finne på samme sted som offentlige aktører. Forskjeller mellom aktørene er å finne i hensynene og momentet i vurdering av loven, ikke nødvendigvis i lovteksten. Dette kan vurderes som en styrke i norsk lovverk for private aktører i forhold til det danske, hvor dommeren har større fleksibilitet ved utilbørighetsvurderingen til en privat aktør.

4.3.1 Offentlige aktører

Det fremstår likevel som at det er flere gode grunner til hvorfor det danske regelverket er utformet slik det er. Ved deling av aktørene gjøres nedslagsfeltet til hjemlen tydeligere. De rettslige vurderingene blir mer konkrete og rettstilstanden til tiltalte kan bli lettere å forutberegne ved klarere kriterier som må være oppfylt for å bli vurdert etter straffehjemlen. Dette fører til økt rettsikkerhet. Angående kravet uberettiget fordel i § 122 og § 144 kan dette være et effektivt verktøy til å oppnå en høyere grad av forutberegnelighet men likevel konkret skjønnsmessig vurdering. Ved at aktørene er innskrenket blir hensynene som skal gjelde tydeligere.

¹⁵² Ot.prp. nr 78 (2002-2003) s. 33

5 De lege ferenda

Jeg mener Norge bør ta med seg fra dansk rett evnen til å sette strafferammen til offentlig aktør klart i kontekst. Det er gjort klart flere ganger i rettspraksis og juridisk teori at korrupsjon ved offentlig tjenestemann rokker ved alvorlige rettssikkerhetsprinsipper som tillit til statsforvaltningen og allmennpreventive hensyn. En klarere regel med høyere strafferamme for simpel korrupsjon mener jeg Norge er tjent med. Dette sender et klart signal til befolkningen om hvor alvorlig korrupsjon i det offentlige sees på. Fokuset på private aktører mener jeg i midlertidig bør være sterkere enn dansk og norsk rett gir det i dag.

Hvert 4. år samles diverse skandinaviske jurister til Det Nordiske Juristmøte for å oppnå faglig utbytte ved å diskutere forskjellige sider av rettstilstanden. På det 38. arrangerte møtet møttes fremtredende jurister i København for å diskutere og sammenligne korrupsjonshåndtering i de forskjellige landene.¹⁵³ Den svenske advokaten Robin Oldenstam holdt et innlegg om svensk korrupsjon. Den svenske korrupsjonslovgivingen¹⁵⁴ kan sies i de fleste henseender å være tilnærmet identisk med norsk lovgivning¹⁵⁵ Det foreligger lovteknisk lignende utforming og utilbørighetsvurderingen deler samme navn og momenter.

Oldenstam presenterte en tese om at kriminalisering av den private sektoren bør avskaffes. Han begrunner denne tesen med at korrupsjonslovgivning i de fleste land (også Norge¹⁵⁶) har sitt utgangspunkt i ønske om å regulere den offentlige tjenstemannens handlinger. Han peker på at tilliten til befolkningen er mye mer følsom ved bedømmelse av det offentlige enn det private. Han mener at ved det private marked er det kun hensynet til markedsøkonomien som blir berørt ved korrupsjon og at private aktører ikke har mulighet til å hevde seg i det internasjonale miljøet hvis de ikke kan tilby arrangementer og middager på lik linje som aktører fra andre land.

¹⁵³Oldenstam,Robin (2008) s. 192

¹⁵⁴karnov.se Brb §§ 10 kap 5 a , 10 kap 5 b

¹⁵⁵Ulväng m. fler (2012) s. 263-268 .

¹⁵⁶Nou 2002:22 s. 42

Videre setter han frem en tese om at det er hensiktsmessig å dele opp offentlige aktørene mer enn det gjøres i dag. bestemmelsesmyndighetene, dommere og beslutningstakere er de offentlige aktørene som rører ved viktige hensyn som habilitet og allmennpreventive hensyn.¹⁵⁷

Advokaten gjør det klart at han forsøker å lage et grunnlag for en debatt og fremsetter radikale synspunkt, også på en forutsetning om at skandinavisk korrupsjonslovgivning er likt og sammenlignbart. Hans forslag til å avkriminalisere private aktører er et synspunkt forfatter ikke deler, og mener tvert imot at det er denne biten som må utvikles i norsk rettsvesen. Forslaget om å dele opp de offentlige aktørene har gode grunner for seg, da stillingsbeskrivelser innen det offentlige varierer stort angående ansvar, og skaper en tydeligere rettstilstand og strafferammer for aktørene som er involvert. Oldenstams tese synliggjør likevel godt forskjellen mellom privat og offentlig aktør, og de sprikende hensyn fra privat til offentlig aktør.

Offentlige aktører med bestemmelsesmyndighet har i dag mye makt i Norge. De har kompetanse til å foreta inngripende valg som påvirker borgerens rettssfære og det er viktig at hensyn som habilitet, tillit til forvaltning og myndigheter verdsettes høyt. Risikoen for å ikke ha et effektivt straffesystem for offentlige aktører kan føre til uønsket effekt i en rettstat som Norge, og kan i det ytterste svekke rettstatens troverdighet. Norske dommere dømmer etter denne oppgaven strengt i korrupsjonssaker, og trekker frem allmennpreventive hensyn som et viktig hensyn. Dette er nødvendig for å opprettholde en statsforvaltning med høy tillit.

Det er en glideskala på hva en privat aktør kan utgjøre, alt fra å være en liten lokalbedrift til store mega-selskaper med filialer forskjellige steder i verden. Formålet med korrupsjon er ofte tilgang til markeder eller lisenser¹⁵⁸. Og tilgang til markeder er ofte gjennom store firmaer men mektige ansatte i en topptunge styringsformer. Før i tiden utgjorde private aktører mindre firmaer, og var ikke gjenstand for like mye oppmerksomhet som det er i dag. I vår raskt utviklede verden i dag kan private aktører utgi et ganske annet bilde. Utviklingen av slike store firmaer var i gang før 2003 og ekspanderer videre i dag. Slike mega-selskaper begynner å få mer og mer makt i den moderne verden. Gjennom utvikling av lex mercatoria, en type avtalerett mellom bedriftene og tvers over landegrensener skaper selskapene ny rett innad i bedriften, og på denne måten kan det sies at interne retningslinjer i bedriften får også oppnår

¹⁵⁷Oldenstam, Robin (2008) s. 194

¹⁵⁸Bergan, Golden (2014) s. 282

tyngre vekt. De største firmaene sysselsetter flere tusen mennesker hvert år og er ofte mennesker fra 3. verdensland da produksjonskostnader og lønninger er lavere. På grunn av stor økonomisk aktivitet i slike firmaer nyter de høy sosial status og er toneangiver for selskaper og privatpersoner for hva som anses som lovlig og ikke.

Her har Norge også et internasjonalt ansvar for å ikke bidra til korrupsjon, og ikke gjemme seg bak status quo i disse landene. Private aktørers økende makt i samfunnet nasjonalt og internasjonalt taler for en tydeligere og strengere lovgivning enn den vi har i dag. En regel med rom for skjønnsmessige vurderinger men med klare kriterier for hvilke type aktør som straffedømmes mener jeg vil bedre forutberegnelighet for borgerne.

Et argument om at hensyn bak korrupsjon i privat sektor kun angår økonomiske hensyn vil sende et feil signal til borgerne. Eventuelle brudd på korrupsjonslovgivning og tilbydelese eller mottagelse av utilbørlige fordeler har grunner for seg til å rokke ved allmennpreventive hensyn og nyte et sterkt vern. Jeg er av oppfatningen at private aktører vil bli viktigere og viktigere i årene som kommer. Det er viktig at lovgiver tydeliggjør denne økende makten med tydelig lovgivning.

Det er etter dette tydelig at også private aktører må løftes frem som viktige samfunnsdeltakere. Aktører i det private nyter stor respekt i visse kretser og mange er synlige samfunnsdebattanter og medlemmer. På dette grunnlaget bør allmennpreventive hensyn løftes frem i større grad som sterke hensyn for streng håndheving av korrupsjonstilfeller i denne sektoren.

5.1 Veien fremover?

Norge er et av de beste landene i verden på korrupsjonslovgivning. Vi er rangert høyt på Transparencys liste over minst korrupte land. Det er mange saker som tas opp til doms behandling og vi har strengere lovkrav enn pålagt av konvensjonene. Domstolene benytter utilbørlighetsvurderingen nettopp som et verktøy for å skille mellom offentlig og privat aktør og de momenter som skiller seg fra hverandre. I grovhetsvurderingen er det rom for å legge vekt på private aktører med særlig tillit. Dette kan sees som et tilstrekkelig og helhetlig dekkende vern for aktørene. Dette er vektige argumenter for at regelverket er tilstrekkelig og effektivt.

En deling av offentlig og private aktører i norsk rett vil likevel føre til en høyere grad av forutberegnelighet i norsk korrupsjonslovgivning. Ved å dele opp reglene blir rettspraksis mer

entydig på området, det er letter å rette seg inn etter rettspraksis og de forskjellige hensynene kommer tydeligere frem i vurderingen. Lovgiver sender tydelig signaler om at korrupsjon blir tatt alvorlig i både privat og offentlig sektor og forutberegneligheten og rettsikkerheten blir høyere på begge områder. Jeg mener videre at ved private aktører blir det da gitt en holdning fra lovgiver om at korrupsjon ikke er tillatt, men samtidig rom for å utvikle klarere retningslinjer enn vi har i dag om kundepleie og forretningsforbindelser.

Selve korrupsjonsbegrepet er vi tjent med å beholde for begge aktører, for å tydeliggjøre at det er lik handling som blir begått, med forskjellige inngangsvilkår og klare hensyn bak hjemmen, både hensyn som er felles og som er unike for aktøren. Det blir som alltid opp til domstolene og tegne opp grenser i praksis, og vurdere saker i praksis hvor offentlige og private aktører går inn i hverandre, men med et tydelig utgangspunkt av hvilke hensyn i saken som gjør seg gjeldene.

Slik skapes en mer gjennomsiktig form for lovgivning, og grunnlaget for økt rettsikkerhet, forutberegnelighet blir sikret,

Verden er i hurtig utvikling, et effektivt og tydelig lovverk er viktig for å fortsette å hevde oss nasjonalt og internasjonalt i kampen mot korrupsjon.

6 Avslutning

Jeg har i denne oppgaven forsøkt å gi en redegjørelse av offentlig og privat aktør som moment i strl §§ 276a og §276 b. Jeg har forsøkt å illustrere forskjeller i rettens anvendelse av momentet offentlig vs privat aktør samt forslag til alternativ lovgivning. Det er mitt syn at korrupsjonsloven per i dag må spaltes, hvor offentlig aktør deles opp i mer markante områder og private aktører settes i en egen hjemmel. Offentlig og privat aktør må anerkjennes som forskjellige aktører i samfunnet, men innbyrdes like viktige å straffesanksjonere ved brudd på korrupsjonslovgivning.

7 Litteraturlister

7.1 Bøker

Andenæs, Johs	Spesiell Strafferett og Formuesforbrytelsene. Samlet Utgave ved Kjell V. Andorsen
Renå, Helge	Når kontrollen svikter - en studie av tre korrupsjons-saker i norsk kommunesektor:
Stordrange, Bjørn	Forbrytelser mot vårt økonomiske system 2. utgave 2007
Eskeland, Ståle	Strafferett 3. utgave 2013
Ulväng, Magnus Jareborg, Nils Friberg, Sandra Asp, Petter	Brotten mot Allmänheten och staten. Uppsala, 2012.
Greve, Vagn Jensen, Asbjørn Dahl Jensen, Poul Niels Toftegaard, Gorm	Kommenteret Straffelov Speciel Del 9. omarbejdede utgave 2008.
Eckhoff, Torstein	Rettskildelære 5. utgave ved Jan E Helgesen. Oslo, 2001.
Andenæs, Johs	Alminnelig Strafferett 5. utgave ved Magnus Matningsdal og Georg Fredrik Rieber-Mohn. Oslo, 2004. 2. opplag 2005.

7.2 Artikler

Joly, Eva	Kampen mot Korrupsjon - fra utopi til virkelighet. 24. september 2004 (Kristoffer Lemkuhl Forelesning)
Kirk, Andreas Bernard	Ervhversjuridisk Tidsskrift: Forholdsregler til sikring af overholdelse af straffelovgivning og regulering på bestikkelses- og korrupsjonsområdet samt betydningen deraf 2014.69
Matningsdal, Magnus	Norsk Lovkommentar av strl §§ 276a og 276b. Publisert rettsdata.no Sist revidert 01.03.2015.
Stoltenberg, Lars Schea, Trond Erik	Fra Økokrim: Straffebudene mot Korrupsjon 14.juni 2007
Søreide, Tina	Meningsytring 2013: http://www.nrk.no/okonomi/_-norge-mest-korrupt-i-skandinavia-1.11393590

Det store Norske Leksikon. Gisle, Jon	'Rettslig Standard' sist oppdatert 04.01.2012
Renå, Helge	Når kontrollen svikter - en studie av tre korrupsjons-saker i norsk kommunesektor. Publisert i Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift 2013
Torp, Sigurd Holter	Korrupsjon - forholdets tilknytning til utilbørlig-hetsvurderingen. Publisert i Lov og rett 09/2010
Bergan Jeanett Bersagel, Annie Golden	03/2014 Praktisk Økonomi og Finans 03/2014

7.3 Lovhenvisninger

7.3.1 Norske lover

Grunnloven	Kongeriket Noregs Grunnlov Lov 1814-05-17
Straffeloven av 1902	Almindelig Borgerlig Straffelov Lov 1902-05-22-10
Straffeloven av 2005	Lov om Straff LOV 2005-05-20-28
Lov om Statens Tjenestemenn	Ikrafttredelse 01.12.1983

7.3.2 Utenlandske lover

Straffeloven DK	LBKG 2014-07-04 nr. 871 Straffeloven
Brottsbalken SK	SFS 1962:700 Brottsbalk (1962:700)

7.3.3 Internasjonale konvensjoner

OECD konvensjonen	OECD konvensjonen om motarbeidelse av bestik-kelser av utenlandske tjenestemenn i internasjonale forretningsforhold. 21.november 1997
-------------------	---

Europarådskonvensjonen	Europarådets strafferettslige konvensjon om korrupsjon. 27. januar 1999.
The Bribery Act	Britisk lovgivning om korrupsjon. Revidert 8. april 2010
FCPA	The Foreign Corrupt Practises Act , US 1977.
EMK	Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Roma 4. november 1950

7.3.4 Forarbeider

Ot.prp.nr 78 (2002-2003)	Om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon)
--------------------------	--

7.3.5 Norske offentlige utredninger

NOU 2002:22	En alminnelig straffebestemmelse mot Korrupsjon. Utredning fra Straffelovrådet etter oppdrag fra Justis og Politidep av 28.september 2000.
NOU 2002:04	Ny straffelov - Straffelovkommisjonens delutredning 7

7.4 Rettspraksis

7.4.1 Norske dommer

7.4.1.1 Dommer avsagt i Høyesterett

Rt 2011 s. 1495	Namsmann-saken
Rt 2014 s. 786	Ruter-saken
Rt 2005 s. 1628	
Rt 1983 s.868	

7.4.1.2 Dommer avsagt i lavere instanser

TSTRO-2008-38700	Au-Pair saken
LA-2007-149713	Agder Energi saken
LB-2009-149816	Polititjenestemann-saken
TKONG - 2010-75913	Byggeprosjekt i Kongsberg-saken
LB-2007-177805	Undervisningsbygg
LB-2008-28434	Falske Helseerklæringer
LB-2009-164828	Plan og Bygningsetat-saken
LB-2009-149816	Polititjenestemann-saken
LB-2007-6315-2	Ullevål

7.5 Utenlandske dommer

Tfk- Tidsskrift for Kriminalret	Dansk publisering av dommer, tilsvarende Retts- tidende i Norge.
TfK 2014.868/1	Karnov.dk
Tfk2009.519/1	Karnov.dk

7.6 Diverse internettlenker

http://no.wikipedia.org/wiki/Korrupsjon	Wikipedia, Definisjon av Korrupsjon , sist oppdatert 01.03.2015.
www.okokrim.no/korrupsjon	Økokrim, Korrupsjon, sist oppdatert 13.01.2015
http://www.transparency.no/wp- con- tent/uploads/sites/10/Vedtekter_for_TI_Norge_2008. pdf	Transparency Norge, Vedtekter. Sist endret 14.05.2008.
http://www.transparency.no/hva-gjor-ti- norge/informasjon/	Transparency Norge, Generellt. sist lest 2.april 2015
https://www.transparency.org/cpi2014/results	Transparency International, Rangering over minst korrupte land. Publisert 2014.

http://www.dagsavisen.no/innenriks/jensen-løslatt-fra-varetekt-1.282799	Dagsavisen. Innenriks. «Politimester Jensen løslatt fra varetekt». Publisert 30.mai 2014
http://www.nrk.no/norge/yara-saken-startet-i-dag-1.12130782	NRK.no «I dag begynner Norges største korrupsjonssak» publisert 05.01.2015
http://www.investopedia.com/terms/f/foreign-corrupt-practices-act.asp	Definisjon Foreign Corrupt Practises Act. investopedia.com
http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/173.htm	Europarådskonvensjonen art 14.

7.7 Rapporter

Oldenstam, Robin Dalseide, Nils «Besticning, mutbrott och Korruption - var skäll grensen gå?» http://jura.ku.dk/njm/38/38_09_bestikkelse_mutor_korruption.pdf	Det 38. Nordiske Juristmøde i København. 2008
Norske Korrupsjonsdommer 2003-2012 https://lovdata.no/pro/#document/JUS/pedersen-l-2014-01?searchResultContext=1126	Transperancy oversikt over korrupsjon rettspraksis
Norske Korrupsjonsdommer 2003-2014 https://lovdata.no/pro/#document/JUS/pedersen-l-2014-01?searchResultContext=1126	Oppdatert Transperancy oversikt over korrupsjon rettspraksis